

KOTIÄITINÄ VANTAALLA

Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen

Päivi Kristo

Opinnäytetyö, kevät 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Helsinki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaali- ja kasvatustieteiden suuntautumis-
vaihtoehto

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Kristo, Päivi. Kotiäitinä Vantaalla: Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen. Diak Etelä, Helsinki, kevät 2012, 60 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosiaali- ja kasvatusalan suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK).

Tämä opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Vantaan kaupungin Osaava vanhempi-hankkeen kanssa, jonka tavoitteena on kehittää uusi toimintamalli kotiäiteinä olevien maahanmuuttajanaisten kotoutumisen edistämiseen. Opinnäytetyön tehtävänä oli karottaa hankkeen asiakkaiden elämäntilanteita, kotoutumisen haasteita, tuen ja palvelujen tarpeita sekä tulevaisuuden suunnitelmia ja toiveita. Lisäksi selvitettiin asiakkaiden kokemuksia hankkeen järjestämisestä palveluista. Tavoitteena oli, että opinnäytetyötä voidaan hyödyntää hankkeen kehittämis- ja arviointityössä.

Tutkimus tehtiin laadullisena, ja sen aineisto koostui kolmen maahanmuuttajanaisen, joilla on alle 3-vuotiaita lapsia, teemahaastatteluista. Haastattelut tehtiin marrastammikuun 2011–2012 aikana, ja niissä käytettiin apuna tulkkia. Aineisto analysoitiin käyttäen menetelmänä sisällönanalyysia soveltaen. Analysointi tehtiin aineistolähtöisesti, mutta tulokset yhdistettiin aikaisempaan tutkimustietoon.

Tutkimuksessa selvisi, että maahanmuuttajanaiset kokivat kotiäidin arjen uuvuttavana. Heidän kotoutumistaan vaikeuttivat muun muassa lasten hoitaminen kotona, suomen kielen osaamattomuus sekä riippuvuus kodin ulkopuolisia asioita hoitavasta aviomiehestä. Tukea naiset saivat läheisiltään ja maahanmuuttajapalvelujen työntekijöiltä. He kokivat tarvitsevansa lapsilleen päivähoitopaikan, jotta he voisivat osallistua suomen kielen kursseille, suorittaa ammatillisia opintoja ja lopulta työllistyä. Osaava vanhempi-hankkeen järjestämät suomenkielenryhmät ja äiti-lapsikerhot olivat olleet hyödyllisiä ja vastanneet naisten odotuksia.

Tutkimustuloksista selvisi, että maahanmuuttajaäidit ovat haasteellisessa ja kuormittavassa elämäntilanteessa, ja he tarvitsevat paljon tukea. Osaava vanhempi-hankeessa kehitettyä toiminta- ja palvelumallia tulisi siksi jatkaa myös hankkeen jälkeen ja sitä tulisi mahdollisuuksien mukaan laajentaa. Lisäksi maahanmuuttajaperheisiin tulisi voida tarjota apua kodin- ja lastenhoitoon, koska perheillä ei ole suuria läheisverkostoja, jotka auttaisivat tarvittaessa. Kotona lapsiaan hoitavat maahanmuuttajanaiset tarvitsisivat myös opetusta ja ohjausta siinä, miten suomalaisessa yhteiskunnassa ja palvelujärjestelmässä asioidaan, jotta he pärjäisivät itsenäisesti.

Asiasanat: maahanmuuttajat, kotiäidit, kotoutuminen, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Kristo, Päivi

Integration of Immigrant Women: Staying at Home with Children.

60 p., 3 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this study was to gain knowledge of the integration of immigrant women in Finland. This thesis was carried out in co-operation with a project called 'Osaava vanhempi' (A Skilful Parent). It is run by City of Vantaa, and the aim of the project is to support the integration of immigrant parents who stay at home with their under 3-year-old children. The objectives of this study were to find out what kind of challenges women had in their current life, what kind of support they needed and what they had planned for the future.

As for methods, three clients of the project were interviewed in the autumn and winter 2011–2012. Theme interview was used as the method. An interpreter was used in every interview since none of the interviewees spoke Finnish. In addition, a project worker participated in the interviews. The material was analyzed using content analysis, and the premise of the analysis was material-orientated.

The results showed that being at home with children was exhausting for the women and it did not help them to integrate into Finland. Furthermore, not knowing the Finnish language and being dependent on the help of their husbands complicated their integration. The women did not have strong social networks to support them in their everyday life. However, they had received much help from the immigrant services of Vantaa. All of the women were motivated to learn Finnish, start professional studies and become employed. In addition, they found participating in group activities organized by the project, such as groups for learning Finnish and for mothers and children, useful and meaningful.

The study revealed that the immigrant mothers are in a difficult and challenging situation in life. Therefore they would need much more support than they receive at the moment. For instance, offering help in housekeeping and childcare would decrease stress which women experience when they have to cope with the challenges of everyday life on their own. Since the services that have been created by the project 'Osaava vanhempi' have been in demand, they should become a permanent part of the immigrant services in Vantaa.

Keywords: immigrants, women, mothers, integration

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Osallisena Suomessa -hanke	8
2.2 Osaava vanhempi -hanke	9
2.3 Vantaan maahanmuuttajat tilastoissa	10
3 MAAHANMUUTTAJAÄITINÄ SUOMESSA	13
3.1 Maahanmuuttajuus sopeutumisprosessina	13
3.2 Maahanmuuttajanaisten elämää	14
3.2.1 Koulutus ja työllistyminen	14
3.2.2 Kielen oppiminen	16
3.2.3 Arkielämä	18
3.3 Maahanmuuttajien perhe-elämää	19
3.3.1 Perheenjäsenten muuttuvat roolit	20
3.3.2 Äidin rooli	21
3.4 Yhteenveto ja pohdinta maahanmuuttajanaisten elämästä Suomessa	22
4 LAKEIHIN LIITTYVÄT KÄSITTEET	25
4.1 Kotoutuminen	25
4.2 Kotouttaminen ja kotoutumiskoulutus	26
4.3 Alkukartoitus	27
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28
5.1 Tutkimuksen keskeiset käsitteet	28
5.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	29
5.3 Aineiston hankinta	29
5.4 Aineiston analysointi	32
6 TUTKIMUSTULOKSET	35
6.1 Taustatiedot	35
6.2 Naisten elämäntilanteet	36
6.3 Kotoutumisen haasteet	37
6.4 Tuki ja palvelut	39
6.5 Tulevaisuuden suunnitelmat ja toiveet	40

6.6 Kokemuksia Osaava vanhempi -hankkeen palveluista	41
6.7 Yhteenveto keskeisistä tutkimustuloksista.....	42
7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	43
7.1 Eettisyys	43
7.2 Luotettavuus	44
8 TULOSTEN POHDINTA JA VERTAILU MUIHIN TUTKIMUKSIIN	46
9 POHDINTA	49
9.1 Ehdotukset jatkotoimenpiteiksi	49
9.2 Oman opinnäytetyön ja prosessin arviointi.....	50
LÄHTEET	54
LIITE 1: TEEMAHAASTATTELURUNKO.....	57
LIITE 2: ESIMERKKI AINEISTON ANALYYSISTÄ.....	59
LIITE 3: OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KULKU	60

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on syntynyt pitkän, vuoden 2010 alussa alkaneen, prosessin tuloksena. Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajatyö kiinnostivat minua suuresti, vaikka en ollut vielä edes opiskellut kyseistä aihetta. Monikulttuurisen ammatillisuuden teoriaopinnot suoritin vasta vuotta myöhemmin, mutta jo niitä ennen päätin tehdä lopputyöni maahanmuuttajien kotoutumisesta. Halusin lisäksi tehdä tutkimuksen työelämälähtöisesti yhteistyössä jonkin organisaation kanssa, jotta se palvelisi muitakin kuin vain omia intressejäni.

Etsin yhteistyökumppania yhteensä vuoden, jonka aikana se ehti vaihtua parikin kertaa. Keväällä 2011 suoritin monikulttuurisen harjoitteluni Vantaan kaupungin maahanmuuttajatyössä, mikä ratkaisi lopulta ongelmani. Alkamassa oli nimittäin kaupungin Osaava vanhempi -hanke, jonka tarkoituksena on kehittää ja tehostaa kotona pieniä lapsiaan hoitavien maahanmuuttajien kotoutumista. Hankkeessa on lisäksi tarkoituksena luoda kotoutumisen mahdollistamiseksi uudenlainen toimintamalli. Osaava vanhempi on osa valtakunnallista Osallisena Suomessa -hanketta, joka sisältyy syksyllä 2011 voimaan tulleeseen lakiin kotoutumisen edistämisestä (2010/1386). Harjoitteluni ohjaaja siirtyi jaksoni loppupuolella Osaava vanhempi -hankkeen vastaavaksi työntekijäksi, jolloin sain puhuttua itseni mukaan hankkeeseen.

Tutkimustehtäväkseni muodostui kartoittaa hankkeen asiakkaina olevien maahanmuuttajien elämäntilannetta asiakkuuden alkaessa, heidän palvelun tarpeitaan sekä tulevaisuuden suunnitelmiaan ja toiveitaan. Koska työni ajoittui sopivasti uuden lain voimaan astumiseen, hankkeesta toivottiin, että testaisin samalla eräänlaista alkukartoitusmallia. Lain myötä nimittäin kaikilla maahanmuuttajilla on oikeus kunnan, esimerkiksi sosiaali- tai työvoimapalvelujen, työntekijän tekemään alkukartoitukseen, jossa käydään läpi pitkälti samoja asioita, joita minun oli tarkoitus käsitellä Osaava vanhempi -hankkeen asiakkaiden kanssa. Haastattelin marras-tammikuun 2011–2012 aikana kolmea naista, jotka olivat osallistuneet muun muassa hankkeen puitteissa järjestettyyn suomen kielen opetukseen ja äiti-lapsikerhoon. Vaikka hanke oli alun perin tarkoitettu sekä äideille että isille, sen asiakkaat ovat olleet enimmäkseen naisia. Tästä syystä myös tämä opinnäytetyö keskittyy maahanmuuttajanaisiin ja -äiteihin.

Koska hankkeen tarkoituksena on kehittää ja kokeilla uudenlaista toimintaa ja palveluja, tutkimukseni tuloksia voidaan hyödyntää toiminnan suunnittelussa sekä arvioinnissa. Kotoutumista tukevan toiminnan kehittäminen on tärkeää, koska tällä hetkellä esimerkiksi Vantaalla on paljon maahanmuuttajanaisia, jotka jäävät kotiin vielä lasten ollessa isoja eivätkä osallistu esimerkiksi työelämään tai näytä pääsevän sisälle suomalaiseen yhteiskuntaan. Tavoitteena onkin, että tutkimustuloksiani voitaisiin käyttää kunnallisten palvelujen kehittämiseen niin, että palvelut vastaisivat kotiäiteinä olevien maahanmuuttajanaisten tarpeisiin paremmin, jolloin myös heidän kotoutumisensa tehostuisi.

Tässä opinnäytetyössä on lisäksi tavoitteena saada naisten oma ääni kuuluviin ja antaa heille mahdollisuus olla mukana kotoutumista edistävän työn kehittämisessä. Tämä tuntui tärkeältä valinnalta, koska usein maahanmuuttajista ja heidän kotoutumisestaan käydään keskustelua vain kantasuomalaisten kesken. Kuitenkin maahanmuuttajilla itsellään on asiasta sellaista kantaväestöltä puuttuvaa kokemusta ja tietoa, jota olisi hyvä kuulla ja joka olisi hyvä ottaa huomioon. Toivonkin, että tämän opinnäytetyön myötä erityisesti kotiäiteinä olevat maahanmuuttajanaiset tulisivat sosiaalihuollon palvelujen asiakasryhmänä entistä näkyvämmäksi ja että heidän erityistarpeensa osattaisiin huomioida paremmin.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyöni linkittyy kahteen ajankohtaiseen hankkeeseen, joita esittelen seuraavaksi. Ensimmäinen niistä on Osallisena Suomessa -kokeiluhanke, joka sisältyy lakiin kotoutumisen edistämisestä. Vantaan kaupunki osallistuu kokeiluhankkeeseen omalla Osaava vanhempi -hankkeellaan, jonka kanssa yhteistyössä tämä opinnäytetyö on syntynyt. Lopuksi esittelen Vantaan maahanmuuttajaväestöä tilastotietojen avulla.

2.1 Osallisena Suomessa -hanke

Osallisena Suomessa -hanke on laadittu uuden kotoutumista edistävän lain sisälle, ja siitä sanotaan laissa seuraavaa:

Kokeilun tarkoituksena on kokeilla maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen henkilöpiirin laajentamista sekä uusia tapoja hankkia ja järjestää kotoutumiskoulutusta. Lisäksi tarkoituksena on tehostaa kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuutta kokeilemalla uusia asiakaslähtöisiä koulutussisältöjä. Etenkin suomen tai ruotsin kielen opetusta, yhteiskuntaan perehdyttävää opetusta sekä työllistymistä ja työelämään osallistumista tukevaa opetusta tehostetaan. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386, 65§.)

Hankkeessa pyritään siis kehittämään uudenlaisia tapoja edistää maahanmuuttajien kotoutumista. Kehittämisen kohteena ovat niin koulutuksen järjestäminen ja sen sisällöt kuin alkuvaiheen ohjaus ja neuvonta. Toisaalta painotetaan myös kotoutumiskoulutuksen seuranta ja vaikuttavuuden arviointia sekä kotouttamistyötä tekevien henkilöiden osaamista. Tavoitteena ei kuitenkaan ole vain kokeilla uusia vaihtoehtoja, vaan ennen kaikkea kehittää kotouttamista pitkällä aikavälillä. Hankkeessa on määritelty kolme erilaista kotoutumispolkua, joiden mukaan kehittämistyötä tehdään. Niistä ensimmäinen on tarkoitettu työmarkkinoille suuntautuille maahanmuuttajille, toinen erityistä tukea tarvitseville maahanmuuttajille, joita ovat esimerkiksi kotiäidit, luku- ja kirjoitustaidottomat ja iäkkäät, ja kolmas lapsille ja nuorille. (Osallisena Suomessa 2010, 16–17.)

Hanke alkoi vuonna 2010, ja se kestää vuoden 2013 kesäkuun loppuun asti. Tänä aikana rahoitusta hakeneet ja sitä saaneet kunnat voivat keskittyä valitsemansa kotoutumispolun kehittämiseen. Tämä tarkoittaa, että kunta voi joko yksin tai yhdessä työ- ja elinkei-

notoimiston kanssa kehittää ja kokeilla kotoutumiskoulutuksen hankkimista ja järjestämistä, koulutuskokonaisuuksia sekä koulutukseen ohjaamista (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386, 63§). Osapuolina hankkeessa ovat sisäasiainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, Suomen Kulttuurirahasto, Svenska kulturfonden ja Suomen Kuntaliitto (Osallisena Suomessa 2010, 16).

2.2 Osaava vanhempi -hanke

Osaava vanhempi -hanke on Vantaan kaupungin toteuttama osuus Osallisena Suomessa -hankkeesta. Hanketta on valmisteltu yhteistyössä Helsingin ja Espoon kaupunkien kanssa, joilla on myös omat osahankkeensa. (Osaava vanhempi 2010, 1–2.) Osaava vanhempi -hanke käynnistyi virallisesti 1.4.2011, jolloin siinä aloitti kaksi työntekijää, ja se päättyy vuonna 2013.

Osaava vanhempi -hankkeen tarkoituksena on kehittää kotouttavaa toimintaa kotona lastaan hoitaville maahanmuuttajavanhemmille ja heidän lapsilleen. Tarvetta tällaiselle kehittämistyölle on, sillä esimerkiksi pienten lasten äideillä ei ole mahdollisuutta osallistua kaupungin järjestämään suomen kielen opetukseen, koska kurssien ajaksi ei ole järjestetty lastenhoitoa. Vantaalla ei myöskään ole mitään tahoa, joka organisoi, seuraisi ja arvioisi näille vanhemmille suunnattua toimintaa. Toiminta on lisäksi varsin hajanaista, ja sen järjestäjinä ovat lähinnä kolmas sektori ja erilaiset projektit. Viranomaisilla ei ole aina tietoa tästä tarjonnasta, eivätkä he osaa ohjata asiakkaitaan toiminnan pariin. (Osaava vanhempi 2010, 2–3.) Siksi vaikuttaa selvältä, että kyseisen maahanmuuttajaryhmän on vaikea kotoutua Suomeen ja Vantaalle. Osaava vanhempi -hankkeelle on selvästi kaupungissa kysyntää.

Tavoitteena hankkeessa on toimivan kotoutumispolun kehittäminen lastaan kotona hoitaville maahanmuuttajavanhemmille. Kotoutumispolulla pyritään vanhempien tehokkaaseen kotoutumiseen sekä motivoitumiseen, jotta he hakeutuisivat työvoimapolitiiseen koulutukseen ja työelämään vanhempainvapaan ja/tai kotihoidontuen päättyessä. Kotouttavalla toiminnalla pyritään lisäksi tukemaan maahanmuuttajia vanhemmuudessa. Lasten osalta hankkeen tavoitteena on ennen kaikkea kotouttavan kerhotoiminnan järjestäminen siksi aikaa, kun vanhemmat opiskelevat suomen kieltä. Toisaalta Osaava

vanhempi -hankkeen tavoitteena on luoda kotoutumiskoulutukselle uudet, toimivat rakenteet, jolloin siitä tulisi laadukkaampaa ja paremmin kohderyhmän monimuotoisuuden huomioivaa. Lisäksi pyrkimyksenä on kehittää yhteistyötä paitsi eri kuntien myös kunnan ja kolmannen sektorin välillä sekä parantaa koulutuksesta ja toiminnoista tiedottamista. (Osaava vanhempi 2010, 4–5.)

Hanke toteutuu yhteistyössä laajan toimijaverkoston kanssa, johon kuuluu muun muassa kaupungin viranomaisia eri sektoreilta, kuten varhaiskasvatuksesta ja perhepalveluista, sekä järjestöjä, joista osa on maahanmuuttajien omia järjestöjä. Keskeisiä hankkeen puitteissa järjestettäviä toimintoja ja palveluja ovat vanhemmille kehitetty suomen kielen kurssi ja samanaikainen lasten kerhotoiminta sekä kolmannen sektorin kanssa järjestettävä kotoutumista tukeva ryhmätoiminta, josta vanhemmat voivat valita itselleen ja lapsilleen sopivia vaihtoehtoja kielikurssin lisäksi. Järjestettävän toiminnan lisäksi kehitetään kunnan palveluiden toimivuutta monella eri tavalla. Esimerkiksi niin kutsuttua etsivää työtä tehdään yhdessä neuvoloiden, varhaiskasvatuksen, lastensuojelun ja aikuissosiaalityön kanssa, jotta kohderyhmän edustajat löydettäisiin entistä paremmin ja saataisiin ohjattua kotoutumiskoulutuksen ja muun kotouttavan toiminnan pariin. Myös kotoutumisen kaksisuuntaisuutta tuetaan kehittämällä avointen päiväkotien ja asukaspuistojen sekä järjestöjen toimintaa vastaamaan kantasuomalaisten lisäksi maahanmuuttajaperheiden ja -vanhempien tarpeisiin. (Osaava vanhempi 2010, 6–8.)

2.3 Vantaan maahanmuuttajat tilastoissa

Vantaalla oli vuoden 2011 alussa yhteensä 200 055 asukasta, joista 9,9 prosenttia eli 19 822 henkilöä oli äidinkieleltään muun kuin suomen- tai ruotsinkielisiä. Muunkielisten suhteellinen osuus on noussut eniten Kivistön ja Myyrmäen suuralueilla. Ikärakenteeltaan he ovat selvästi nuorempia kuin suomen- ja ruotsinkieliset vantaalaiset. Vuonna 2000 vantaalaiset puhuivat 70 eri kieltä, mutta vuonna 2011 suomen, ruotsin ja saamen lisäksi Vantaalla puhuttiin jo 105 eri äidinkieltä. Yleisimpiä vieraita kieliä ovat koko tämän vuosikymmenen ajan olleet suomen ja ruotsin jälkeen venäjä, viro ja somali, joista viron prosentuaalinen osuus on kasvanut viime vuosina. Vantaalla kymmenen puhutuin vieraan kielen joukkoon kuuluivat vuonna 2011 myös albania, vietnam, arabia, englantia, kurdi, turkki ja thai. Venäjänkielisiä on kuitenkin selvästi eniten, koska heitä

oli muunkielisistä 22,9 prosenttia, kun seuraavaksi eniten olevia vironkielisiä oli 15,5 prosenttia. Venäjänkielisten osuus on myös kaikilla Vantaan suuralueilla suurempi kuin muiden vieraskielisten. (Vantaan kaupunki 2011, 9, 15–17.)

Vuoden 2011 alussa Vantaalla asui 19 722 ulkomaalaistaustaista henkilöä, joista ulkomaan kansalaisia oli 13 201 eli 6,6 prosenttia kaupungin väestöstä. Ulkomaalaistaustaisia asuu prosentuaalisesti eniten Hakunilan, Koivukylän ja Korson suuralueilla (9,8–15 % alueen väestöstä) ja vähiten Kivistön suuralueella (4 %). Kolme viidesosaa (59,7 %) ulkomaalaistaustaisista on kotoisin Euroopasta, joista suunnilleen puolet on EU-maista. Eurooppalaisista suurin osa on Venäjältä ja Viirosta. Seuraavaksi eniten Vantaalla on Aasiasta (23,2 %) ja Afrikasta (12,4 %) tulleita. Vastaavasti Amerikoista on kotoisin vain pari prosenttia ulkomaalaistaustaisista. Suomen kansalaisuus myönnettiin vuonna 2010 yhteensä 390 vantaalaiselle, joista eniten oli Venäjän, Somalian, Viron, Intian ja Turkin kansalaisia. (Vantaan kaupunki 2011, 17–19.)

Vuoden 2008 alussa Vantaalla asuneista ulkomaankansalaisista naisia oli 49,7 ja miehiä 50,3 prosenttia. Kuitenkin niin ulkomaalaistaustaisista, ulkomailla syntyneistä Suomen kansalaisista ja vieraskielisistä naisia on pienehkö enemmistö. Kun sukupuolijakaumaa tarkastellaan maanosa- ja maakohtaisesti, erot ovat selvempiä. Esimerkiksi EU:n ulkopuolisesta Euroopasta (53,4 %) ja Latinalaisesta Amerikasta (54,1 %) on muuttanut Vantaalle enemmän naisia kuin miehiä. Vastaavasti miesenemmistöisiä maanosia ovat olleet esimerkiksi Pohjois-Amerikka (miehiä 63,6 %) ja Afrikka (55,1 %). Yksittäisten kansalaisuusryhmien väliset erot ovat vieläkin suurempia. Vantaan naisvoittoisimpia kansalaisuusryhmiä olivat vuonna 2008 Thaimaan (naisia 89,1 %), Kiinan (56,5 %), Vietnamin (55,7 %) ja Venäjän (55,5 %) kansalaiset. Miesenemmistöisimpiä kansalaisuuksia olivat vastaavasti Ruotsin, Turkin ja Iranin kansalaiset, joista miehiä oli 61–69,4 prosenttia. (Henriksson 2009, 17.)

Vantaalla asuvista 18 vuotta täyttäneistä vieraskielisistä oli vuoden 2008 alussa 42 prosenttia naimisissa (suomenkielisistä eli suomea äidinkielenään puhuvista 36 %). 18–29-vuotiaiden kohdalla ero suomenkielisiin oli kaikista suurin, sillä vieraskielisistä naimisissa oli 35 prosenttia, mutta suomenkielisistä vain 13 prosenttia. Vasta yli 65-vuotiaissa suomenkielisten naimisissa oleminen on yleisempää kuin vieraskielisillä. Erot kuitenkin vaihtelevat eri kieliryhmien välillä. Esimerkiksi yli puolet 18–29-vuotiaista albanian-,

arabian- ja turkinkielisistä oli naimisissa, kun taas samanikäisistä somalin- ja vironkielisistä selvästi keskimääräistä pienempi osa oli naimisissa. (Henriksson 2009, 21.)

Vantaalla asui vuoden 2008 alussa yhteensä 3990 perhettä, joissa puolisoista ainakin toinen oli vieraskielinen. Kaikkien vantaalaisten perheiden yleinen lapsiluku oli tuolloin 0,97. Vieraskielisillä perheillä vastaava luku oli 1,4 ja perheistä 16,8 prosentissa lapsia oli kolme tai enemmän. Vieraskielisillä onkin enemmän suurperheitä sekä vähemmän lapsettomia perheitä kuin vantaalaisilla keskimäärin. Vuonna 2007 kaikkien vantaalaisten naisten kokonaishedelmällisyysluku (eli montako lasta yksi nainen synnyttäisi elinaikanaan, jos hedelmällisyys säilyisi nykyisellä tasolla) oli 1,92. Samana vuonna se oli somalinkielisillä 4,17, vironkielisillä 2,17 ja venäjänkielisillä 1,95. (Henriksson 2009, 21–22.)

3 MAAHANMUUTTAJAÄITINÄ SUOMESSA

3.1 Maahanmuuttajuus sopeutumisprosessina

Muuttaessaan uuteen maahan, jossa on aivan toisenlainen kulttuuri kuin kotimaassaan, ihminen joutuu opettelemaan uuden kulttuurin alusta alkaen. Selviytyäkseen muuttuneessa ympäristössä on opittava esimerkiksi maan kieli, tavat, arvot ja asenteet. Monet eri tekijät vaikuttavat siihen, millaisena maahanmuuttaja kokee uuden kohtaamisen. Muun muassa yksilön persoonallisuus, muuttoon johtaneet syyt sekä uudessa maassa saatu vastaanotto ovat sopeutumisen kannalta merkittäviä tekijöitä. (Alitolppa-Niitamo 1993, 24–25.) Maahanmuuttaja voi kokea erilaisia asioita niin tunne- kuin tiedollisella tasolla uuden maan ja sen uusien tapojen vuoksi. Ne ovat osa hänen sopeutumisprosessiaan. (Schubert 2007, 182.)

Binnie Kristal-Andersson on jakanut uuteen maahan sopeutumisen kolmeen vaiheeseen, joista ensimmäinen on saapuminen. Tässä vaiheessa ulkoiset olosuhteet ovat muuttuneet ja kaikki tuttu on kadonnut ympäriltä. Uusi ja tuntematon maa aiheuttaa tulijalle pelkoja ja vierauden tunnetta sekä hämmennystä ja avuttomuutta. Saapumisen vaihe voi jatkua psyykkisenä mielentilana vuosia, joten se ei välttämättä liity pelkkään maahantulon aikaan. Tällöin ihmisen mieli on edelleen entisessä kotimaassa, eikä hän kykene liittämään sitä ympäröivään todellisuuteen ja uuteen maahan. (Haavikko & Bremer 2009, 17.)

Sopeutumisprosessin seuraava vaihe on kohtaaminen, jonka aikana maahanmuuttaja havainnoi uusia olosuhteita sekä vertailee uutta ja vanhaa maata. Vertailu aiheuttaa ristiriitoja ihmisen yrittäessä valikoida, mitä asioita hän haluaa vanhasta kulttuurista säilyttää ja mitä uudesta kulttuurista omaksua elämäänsä. Uuden kielen oppiminen mahdollistaa havainnointia syvemmän ymmärryksen, jolloin suhde ympäröivään yhteiskuntaan muuttuu. Vaikeat tunteet, kuten juurettomuus ja yksinäisyys, voivat kuitenkin kuulua vielä kohtaamisvaiheeseenkin. (Haavikko & Bremer 2009, 17–18.)

Kolmantena ja viimeisenä vaiheena on taakse katsominen, jonka saavuttaminen edellyttää aktiivista prosessointia. Tässä vaiheessa maahanmuuttaja on kyennyt yhdistämään

uuden ja vanhan kulttuurin piirteistä tasapainoisen kokonaisuuden, minkä lisäksi mielen sisäinen maailma vastaa ulkoista todellisuutta ja ihminen pystyy siinä myös toimimaan. Entinen kotimaa ei enää ohjaa arkea, vaan siitä lähinnä ammennetaan tarvittaessa energiaa. Edellytyksenä sopeutumisprosessin loppuunsaattamiselle on vuorovaikutus uuden maan alkuperäisväestön tai maassa jo pitkään asuneiden ja kotoutuneiden maahanmuuttajien kanssa, koska vain siten on mahdollista ymmärtää yhteiskunnan syvimpiä rakenteita ja arvoja. (Haavikko & Bremer 2009, 18.)

3.2 Maahanmuuttajanaisten elämää

Maahanmuuttajanaisten määrä Suomessa on kasvanut 1990-luvun puolivälistä lähtien, jota ennen maahanmuuttajissa vallitsi miesenemmistö. Tuolloin Suomeen alkoi tulla naisia erityisesti perheenyhdistämisen, avioliittojen ja paluumuuton vuoksi. Yleisimmät syyt muuttaa Suomeen ovat 1990- ja 2000-luvuilla olleet perhesiteet (60–65 %), pakolaisuus (15 %), paluumuutto entisen Neuvostoliiton alueelta (10 %), työ (5–10 %) ja muut syyt, esimerkiksi opiskelu (5–10 %). Muuton syyt vaihtelevat kansalaisuuden mukaan ja ne saattavat olla myös samasta maasta tulevilla naisilla ja miehillä keskenään erilaiset. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 15, 22–23.)

Maahanmuuton syystä riippuu, millaisia odotuksia naisiin kohdistuu suomalaisen yhteiskunnan mutta myös heidän omien perheidensä ja etnisten yhteisöjensä puolelta. Vastaavasti myös naisten omat tarpeet ja suunnitelmat ovat erilaisia elämäntilanteesta riippuen. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 22.) Tässä opinnäytetyössä painottuu erityisesti kotiäiteinä olevien maahanmuuttajanaisten näkökulma.

3.2.1 Koulutus ja työllistyminen

Koulutus on keskeinen tekijä kotoutumisen prosessissa, sillä se vaikuttaa sekä yksilön kulttuurisen sopeutumisen kapasiteettiin että kykyyn selviytyä vaativilla ja kilpailullisilla työmarkkinoilla (Rojas Mullor 2012, 35). Suomeen muuttavien naisten koulutuksen taso vaihtelee paljon esimerkiksi sen mukaan, mikä on maahanmuuton syy ja mistä maasta he ovat kotoisin. Muun muassa pakolaistaustaisilla maahanmuuttajilla ei ehkä ole ollut mahdollisuutta käydä koulua kotimaassaan, varsinkaan naisilla, koska koulutus

on monissa maissa vain harvojen etuoikeus. Koulutuksen puute onkin yksi suurimmista esteistä maahanmuuttajanaisten työllistymiselle.

Koulutuksen taso vaihtelee kuitenkin suuresti myös samasta maasta tulevien naisten kesken. Esimerkiksi Suomessa asuvien turkkilaisten naisten kotoutumista käsittelevän tutkimuksen 30 haastatellusta naisesta 10 oli käynyt vain suomalaista alakoulua vastaavan koulun ja kolme ei ollut käynyt sitäkään loppuun. Vastaavasti yhdeksän naista oli suorittanut jonkin korkeakoulututkinnon, loput naisista jotakin alakoulun ja yliopiston väliltä. (Cömertler 2007, 24.)

Työllä on tärkeä merkitys ihmisille niin taloudellisista kuin sosiaalisistakin syistä. Maahanmuuttajille työssäkäynti lisää myös mahdollisuuksia tutustua suomalaiseen elämäntapaan, normeihin, arvomaailmaan ja yhteiskuntaan. Lisäksi työn kautta mahdollistuvat elämänhallinta ja niin itseltä kuin yhteisöltä saatu arvostus. (Alitolppa-Niitamo 2005, 39.)

Maahanmuuttajien ja erityisesti maahanmuuttajanaisten asema työmarkkinoilla on selvästi valtaväestöä heikompi riippumatta heidän koulutustaustastaan. Työllistymisen mahdollisuudet vaihtelevat kuitenkin suuresti eri puolilla Suomea, ja ne ovat parhaimmat pääkaupunkiseudulla. Maahanmuuttajanaiset työllistyvät koulutuksen tasosta ja asuinpaikastaan riippumatta huonommin kuin maahanmuuttajamiehet. On kuitenkin niin, että mitä korkeampi koulutus naisilla on, sitä paremmin he työllistyvät. Esimerkiksi vuonna 2004 perusasteen koulutuksen suorittaneista maahanmuuttajanaisista vain 29 prosenttia oli työllistynyt, mutta korkea-asteen koulutuksen suorittaneista jopa 47 prosenttia. (Joronen 2007, 292–294.) Vaikka työttömyys on maahanmuuttajien kohdalla todellinen ongelma, he pitävät työtä jopa tärkeämpänä kuin kantasuomalaiset (Alitolppa-Niitamo 2005, 40).

Työn saamisen esteenä ovat esimerkiksi rakenteelliset syyt, työnantajien ennakkoluulot, puutteellinen kielitaito sekä vaaditun koulutuksen tai ammattitaidon puute. Suomessa työpaikka myös löytyy usein epävirallisia reittejä, kuten sosiaalisten suhteiden avulla. Maahanmuuttajilla tällaisia suhteita on usein huomattavasti vähemmän. Monet maahanmuuttajat pyrkivätkin parantamaan työllistymismahdollisuuksiaan opiskelemalla,

mikä voi kuitenkin olla taloudellisista syistä hankalaa. (Alitolppa-Niitamo 2005, 40–41.)

Työllisyys paranee sitä mukaa, mitä pidempään Suomessa on asunut. Seurantatutkimuksessa kävi ilmi, että vuosina 1996–1997 maahanmuuttajanaisista oli koko- tai osaikatyössä 26 prosenttia, mutta vuonna 2004 jo 57 prosenttia tutkimukseen osallistuneista naisista kävi töissä. Suurin muutos oli tapahtunut venäläisten, vietnamilaisten, somalien, virolaisten ja etnisesti suomalaisten (eli henkilöiden, joilla on suomalainen syntyperä, esimerkiksi paluumuuttajina tulleiden inkerinsuomalaisten) kohdalla. Vastaavasti arabeilla ja turkkilaisilla työllisyysaste oli jo ensimmäisessä vaiheessa suhteellisen korkea, eikä siinä tapahtunut merkittävää muutosta. Eri kansalaisuuksia ei kuitenkaan ole jaettu tässä sukupuolen mukaan. Samassa tutkimuksessa 39 prosenttia työssäkäyvistä maahanmuuttajista koki työnsä olevan täysin omaa koulutusta vastaava, mutta 19 prosentin mielestä työ ei vastannut lainkaan koulutusta. (Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 48–49.)

Venäläisten, virolaisten ja etnisesti suomalaisten kotoutumista käsittelevästä tutkimuksesta käy ilmi, että virolaisten naisten työssäkäynti on ollut näistä kolmesta ryhmästä kaikista yleisintä. Naiset eroavat miehistä siten, että he ovat miehiä useammin osaikatyössä, opiskelevat tai ovat kotona hoitamassa lapsia ja kotia. Varsinainen työttömyys on ollut yleisintä venäläisten naisten keskuudessa. (Liebkind ym. 2004, 143–144.) Turkkilaisista naisista vain harvat ovat työskennelleet kotimaassaan, jossa naisten työssäkäynti ei ole läheskään niin yleistä kuin Suomessa. Naisista lähinnä korkeasti koulutetut ovat etsineet töitä Suomessa ja löytäneet työpaikan muun muassa työvoimatoimiston ja Internetin kautta. Ne naiset, jotka eivät olleet etsineet töitä, eivät uskoneet saavansa haluamaansa työtä ammatillisen koulutuksen puutteesta johtuen. Vaikka nämä naiset eivät olleet palkkatöissä, monet työskentelivät kuitenkin palkatta esimerkiksi miehensä omistamassa ravintolassa. (Cömertler 2007, 30–33.)

3.2.2 Kielen oppiminen

Maahanmuuttajien kielen oppimisen vaikeuksista löytyy paljon kansainvälistä tutkimustietoa. Taustalla ovat esimerkiksi pohjakoulutuksen puutteellisuus sekä vaikeudet yleisissä oppimistaidoissa. Kielen oppimisen vaikeuteen tai opetuksesta pois jättäytymiseen

voivat vaikuttaa muun muassa kulttuurilliset ja uskonnolliset seikat sekä esimerkiksi perheen sisäinen dynamiikka. Maahanmuuttajanaisten kohdalla lapset vaikuttavat siten, että äitien kielitaito on heikompi kuin lapsettomien naisten. Sen sijaan isyys ei vaikuta samalla tavalla maahanmuuttajamiesten kielen oppimiseen. Toisaalta puolison kielitaidon on havaittu vaikuttavan positiivisesti myös maahanmuuttajaäitien kielen oppimiseen. (Lainiala & Säävälä 2010, 15–16.)

Turkkilaisten naisten kotoutumista selvittäneen tutkimuksen haastateltavista yksikään ei osannut suomea ennen tänne muuttamistaan. Vaikka naiset osallistuivat täällä kielikursseille, vain harva todella oppi suomea. Eräs syy opiskelun kesken jäämiselle oli, etteivät kurssit vastanneet naisten odotuksia. Monet olisivat halunneet oppia kieltä, jota tarvitaan arkielämän tilanteissa. Toisaalta kielen oppimiseen vaikuttaa esimerkiksi se, onko henkilö aiemmin opiskellut vieraita kieliä. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että opiskelu voi kaatua siihen, ettei maahanmuuttaja osaa kurssilla käytettävää opetuskieltä, esimerkiksi englantia. (Cömertler 2007, 25.)

Nämä tulokset eivät kuitenkaan tarkoita, etteivätkö maahanmuuttajanaiset olisi motivoituneita opiskelemaan suomen kieltä. Naiset nimittäin haluavat oppia suomea esimerkiksi työllistymisen, yleisen tai perheensä tarpeen vuoksi. Monelle asia myös näyttäytyy itsestään selvyytenä, sillä ilman kieltä selviytyminen uudessa maassa vaikeutuu. Jos kuitenkin hallitsee englannin kielen, asioiminen saattaa onnistua niin hyvin, ettei suomen kieltä välttämättä tarvitse ainakaan heti. (Lainiala & Säävälä 2010, 24–25.)

Tutkimuksessa venäläisten, virolaisten ja etnisesti suomalaisten kotoutumisesta käy ilmi, että suomen kielen taito vaihtelee suuresti sekä etnisten ryhmien välillä että niiden sisällä. Virolaisilla suomen kielen taito oli näistä ryhmistä paras. Venäläiset naiset puhuivat suomea venäläisiä miehiä paremmin, mikä oli yhteydessä siihen, että useat naiset olivat naimisissa suomalaisen miehen kanssa. Tutkimuksessa selvisi niin ikään, että maahanmuuttajien passiivinen kielitaito on aktiivista parempi. Toisin sanoen suomen kielen ymmärtäminen ja lukeminen onnistuivat paremmin kuin kirjoittaminen ja puhuminen, mikä ei sinänsä ole uusi tutkimustulos. Hyvää suomenkielen taitoa näyttävät edistävän maahanmuutto nuorella iällä, korkea koulutus, avioliitto suomalaisen kanssa sekä asuminen paikkakunnalla, jossa ei ole paljon omaa kieltä puhuvia. (Liebkind ym. 2004, 176–177.)

Eräs tapa oppia suomen kieltä ovat sosiaaliset kontaktit suomalaisiin. Monilla naisilla nämä verkostot ovat kuitenkin olemattomia, jolloin heille ei tarjoudu tilaisuutta harjoitella kieltä tavallisissa vuorovaikutustilanteissa. Edelleen voidaan todeta, että englannin taito haittaa suomen oppimista myös henkilökohtaisissa suhteissa, sillä englannintaitoiset suomalaiset pitäytyvät helposti molemmille osapuolille yhteisessä kielessä eivätkä yritä kommunikoida suomeksi. Tämä näkyy myös monikulttuurisissa avioliitoissa, sillä kaikki suomalaisen miehen kanssa naimisissa olevat maahanmuuttajanaiset eivät voi harjoitella suomea edes kotona oman miehensä kanssa. On jopa viitteitä siitä, että suomalainen puoliso saattaa olla este kielen oppimiselle. (Lainiala & Säävälä 2010, 41.)

3.2.3 Arkielämä

Somalialaisten naisten elämää selvittäneen tutkimuksen mukaan somaliäitien arki pyörii lähinnä kodin ympärillä. Siihen kuuluu muun muassa lastenhoitoa, kotitöitä sekä asiointia esimerkiksi neuvolassa ja sosiaalitoimistossa. Heidän arkirutiininsa ovat Suomessa monilta osin samoja kuin Somaliassa, ainoastaan toimintaympäristö on kovin erilainen esimerkiksi ilmaston, kulttuurin ja uskonnollisuuden osalta. (Tiilikainen 2007, 269.) Myös Suomessa asuvien turkkilaisten naisten arkeen kuuluvat kotityöt. Aviomiesten ei juurikaan odoteta osallistuvan kodin- tai lastenhoitoon pitkien työpäivien vuoksi, joten arjen pyörittäminen kotona on käytännössä naisten vastuulla. Erityisesti perheiden vanhimmat tyttäret auttavat kuitenkin äitiään esimerkiksi nuorempien sisarusten hoitamisessa. (Cömertler 2007, 22–23.) Kotityöt kuuluvat myös Suomessa asuvissa intialaisissa ja nepalilaisissa perheissä lähinnä naisten vastuulle, etenkin jos he eivät käy töissä (Martikainen & Gola 2007, 99).

Turkkilaiset maahanmuuttajanaiset käyvät ostoksilla joko itsenäisesti tai yhdessä miehensä kanssa, mikä eroaa perinteisestä turkkilaisesta työnjaosta aviopuolisoiden kesken. Perinteisesti nimittäin miehet hoitavat kaiken kodin ulkopuolisen asioinnin, myös ostosten teon. Kuitenkin suomalaisissa ostoskeskuksissa asiointiin liittyy naisilla muitakin ajatuksia kuin pelkkä ostaminen, sillä erityisesti talviaikaan ne tarjoavat ajanviettopaikan. Turkkilaisissa perheissä laskujen maksamisen hoitaa yleensä mies, mutta myös osa naisista osallistuu siihen. Yleisin syy jättää tämä tehtävä aviomiehelle on tutkimuksen mukaan kielitaidon puute. (Cömertler 2007, 23–24.)

Tutkimuksessa afrikkalaisten naisten elämästä Suomessa käy ilmi, että työttömien äitien arkipäivät kuluvat enimmäkseen lasten ehdoilla ja heidän tarpeistaan huolehtimalla, kuten tekemällä ruokaa ja viemällä lapsia päivähoitoon tai kouluun. Kun naisilla on omaa aikaa, he muun muassa katsovat TV:tä, käyvät ostoksilla ja tapaavat ystäviään. Islaminuskoisilla naisilla myös moskeijakäynnit ovat osa tavallista elämää. (Ekberg-Kontula 2000, 20–21.)

Vaikka somalialaiset miehet osallistuvat Suomessa perinteistä työnjakoa enemmän kodin- ja lastenhoitoon, naiset joutuvat tekemään täällä enemmän töitä kuin Somaliassa. Tämä johtuu siitä, että Suomessa naisilta puuttuvat sosiaaliset verkostot, kuten naapuri- ja sukulaisnaiset, joiden kanssa arjen tehtäviä on jaettu. Somaliäidit kokevatkin arjen raskaana, koska he ovat usein päivät kotona lasten kanssa. Erityisesti tämä korostuu talvella, jolloin ulos lähdetään harvoin, koska pienten lasten pukeminen ja heidän kanssaan liikkuminen on vaikeampaa kuin kesällä. (Tiilikainen 2007, 270–271.)

Sen sijaan virolaiset äidit ovat tutkimuksen mukaan enimmäkseen tyytyväisiä nykyiseen arkielämäänsä Suomessa. Suomalainen arki sekä yhteiskunta näyttävät heille turvalisena, tasapainoisena ja toimivana. Virolaisäidit käyttävät yhteiskunnan lapsiperheille tarjoamia palveluita, joilla he korvaavat kotimaassaan sosiaalisilta verkostoiltaan saamansa tuen puutetta. Virolaiset äidit kokevat myös lastenvaunujen kanssa liikkumisen helpoksi esimerkiksi julkisissa kulkuvälineissä. (Hyvönen 2007, 202.)

3.3 Maahanmuuttajien perhe-elämää

Oma perhe voi olla maahanmuuttajan tärkein kotoutumista tukeva ja edistävä tekijä, jos se kestää maahanmuuton mukanaan tuomat suuret muutokset ja pysyy eheänä ja yhtenäisenä. Perheeltä saa parhaimmassa tapauksessa muun muassa emotionaalista tukea. Lisäksi maahanmuuttajaperheiden lapsille, kuten kaikille lapsille, perhe on tärkein kehitysympäristö. (Alitolppa-Niitamo 2005, 44–45.)

Maahanmuutto asettaa kuitenkin perhe-elämälle monia uusia haasteita. Ne liittyvät esimerkiksi parisuhteeseen ja sukupuolirooleihin, lastenkasvatukseen sekä lapsena ja van-

hempana olemisen rooleihin. Näin ollen tarkasteltaessa maahanmuuttajanaisten ja erityisesti -äitien elämää Suomessa, ei voida sivuuttaa myös heidän perhe-elämäänsä ja siihen liittyviä tekijöitä. Seuraavaksi perehdytäänkin maahanmuuttajien perhesuhteiden muutokseen erityisesti roolien kautta sekä äitinä olemiseen vieraassa maassa.

3.3.1 Perheenjäsenten muuttuvat roolit

Ihmisillä on elämänsä aikana useita erilaisia rooleja, jotka vaihtelevat eri elämäntilanteissa. Ne myös linkittyvät aina tilanteeseen ja ryhmään, jossa ihminen sillä hetkellä elää. Maahanmuuttajien kohdalla tämä näkyy siten, että heidän roolinsa riippuvat sekä siitä maasta, kulttuurista ja sosiaalisesta ympäristöstä, josta he ovat lähteneet mutta myös siitä, johon he ovat saapuneet. Roolit perheenjäseninä joutuvat maahanmuuttajilla usein muutokseen, ja perheen sisällä voi esiintyä keskenään ristiriitaisia rooliodotuksia. Näin voi tapahtua esimerkiksi yhteisöllisestä kulttuurista yksilökeskeiseen kulttuuriin muuttavassa perheessä, koska ihmisten asema perheessä ja yhteiskunnassa poikkeaa siitä, mihin on aiemmin totuttu. (Novitsky 2005, 73, 77.) Käsitteet perheestä ja sukupuolten välisistä rooleista voivat sisältää kulttuurin tarkimmin vaalittuja arvoja, joihin myös peilataan monia uudesta ympäristöstä johtuvia muutoksia (Martikainen & Gola 2007, 95–96).

Maahanmuuttajavanhempien tehtävää säilyttää oman kulttuurinsa perinteitä ei ole tehty Suomessa helpoksi, sillä oman kulttuurin vaalimista ei juuri tueta. Koska maahanmuuttajalta edellytetään uuden kulttuurin omaksumista esimerkiksi kielen, tapojen ja käyttäytymisnormien muodossa, omasta kulttuurista kiinnipitäminen vaatii työtä. Erityisesti tämä näkyy perheissä eri sukupolvien välisenä kulttuurisena erilaisuutena, josta voi aiheutua vaikeitakin ristiriitoja. (Novitsky 2005, 77.)

Vanhempana olemisen rooli opitaan omilta vanhemmilta, koska kotoa saadut mallit muokkaavat ihmistä enemmän kuin muualta hankittu tieto. Kaikille vanhemmille yhteistä on se, että omille lapsille toivotaan hyvää ja että heistä tulisi hyväksytyjä ja arvostettuja yhteiskunnassa. Käsitteet hyväksytyinä ja arvostettuina pidetyistä asioista kuitenkin vaihtelevat kulttuurikohtaisesti, minkä vuoksi myös lastenkasvatuksen ja vanhemmuuden tavat ovat erilaisia. Nämä erilaiset kasvatuskulttuurit joutuvat vastakkain muun muassa päiväkodissa ja koulussa. Tätä ennen maahanmuuttajavanhempi ei vält-

tämättä ole ollut edes tietoinen siitä, millaisia odotuksia suomalaisella yhteiskunnalla on vanhemmuutta ja lastenkasvatusta kohtaan. Vanhempien ei kuitenkaan ole aina helppo päästä tilanteisiin, joissa eroja voisi havaita ja niistä voisi keskustella. Erilaisia käsityksiä tulisi kuitenkin työstää molemminpuolisissa kohtaamisissa ja vuorovaikutuksessa, jotta lapsia ei kasvatettaisi keskenään ristiriitaisilla tavoilla. Tällöin myös vanhemman roolissa voi tapahtua muutoksia. (Novitsky 2005, 81–82.)

3.3.2 Äidin rooli

Äitiys on naisen elämässä keskeinen ja kokonaisvaltaisesti vaikuttava sosiaalinen suhde, joka on kaikille kulttuureille yhteinen. Äitinä oleminen on yksi vaikeimmista sosiaalisista rooleista, johon liittyy myös kulttuurisidonnaisia odotuksia ja näkemyksiä. Kaikissa yhteiskunnissa päävastuu pienten lasten hoidosta on äidillä, joskin siihen osallistuvat myös esimerkiksi isä, sukulaiset ja muut lastenhoitajat. Koska äidin tehtävänä on varmistaa riittävä tuki lastenkasvatuksessa, laajennetun äitiyden malli on yleinen monissa maissa. Tällöin muun muassa muilla sukulaisilla on äidin lisäksi keskeinen rooli lapsen hoitamisessa ja kasvattamisessa. Sen sijaan Suomessa vallitsee ydinperhekeskeinen malli, jossa korostuu erityisesti vanhempien ja äidin rooli. (Hyvönen 2007, 193–194.)

Virolaiset naiset ovat kohdanneet Suomessa äitiyden erilaisuuden. Kasvatuskulttuuri on Virossa tiukempi, minkä vuoksi suomalainen vapaampi kasvatus voi hämmentää. Suomalaisnaisten lempeä suhtautuminen lapsiinsa toisaalta ihastuttaa, mutta lasten huono ja epäkunnioittava käytös kauhistuttaa virolaisäitejä. (Hyvönen 2007, 201.) Myös somaliäidit ovat huolestuneita siitä, miten lasten kasvattaminen kahden erilaisen kulttuurin ja uskonnon välissä onnistuu. Erityisen vaikea tehtävä on yksinhuoltajaäideille. (Tiilikainen 2007, 271.)

Tutkimuksen mukaan somalialaisvanhemmat kokevat, että Suomessa hyvän vanhemmuuden määrittelevät vanhempien itsensä sijaan esimerkiksi sosiaalityöntekijät ja lastensuojelu. Äidit eivät myöskään koe saavansa lapsiltaan samanlaista arvostusta ja kunnioitusta kuin kotimaassaan. Lapsilta odotetaan myös Suomessa hyvää käytöstä, ahkeruutta ja avuliaisuutta, mutta monet äidit joutuvatkin pettymään lastensa käyttäytymiseen ja vastuuttomuuteen. Kodin ulkopuolinen maailma näyttää Suomessa syntisenä ja vaarallisena, mikä aiheuttaa somalivanhemmille huolta lapsistaan. (Tiilikainen 2007,

273–274.) Haasteita maahanmuuttajaäideille tuo myös se, että heidän lapsiaan saatetaan syrjiä tai kiusata esimerkiksi koulussa syntyperänsä vuoksi (Cömertler 2007, 18).

Maahanmuuttajaäidit toivovat lapsilleen menestystä. Turkkilaisia naisia koskevasta tutkimuksesta käy ilmi, että turkkilaisäidit pitävät koulutusta tärkeänä. Etenkin heikosti koulutetut naiset toivovat lapsilleen ja varsinkin tyttärilleen hyvää ja korkea-asteista koulutusta. Tällöin heillä on äitien mukaan mahdollisuus saada myös hyvä työpaikka ja olla itsenäisiä. (Cömertler 2007, 20.)

Oman äidinkielen opettaminen lapsille on turkkilaisäitien mielestä tärkeää, koska kieli nähdään oman maan kulttuurin ja historian siirtämisen mahdollistajana (Cömertler 2007, 20). Toisen tutkimuksen mukaan myös virolaisäidit haluavat siirtää lapsilleen virolaisia tapoja ja perinteitä, joista tärkeimpänä on, kuten turkkilaisillakin, oma kieli. Vironkielen opettamista pidetään tärkeänä esimerkiksi siksi, että se antaa lapsille mahdollisuuden palata myöhemmin Viroon. Vaikka äidit yrittävät opettaa lapsilleen oman maansa tapoja, kukaan ei silti pysty siirtämään heille omasta mielestään tarpeeksi paljon kulttuuriaan. Lasten kasvaminen ja oppiminen suomalaiseen kulttuuriin herättää äideissä vaikeita tunteita. (Hyvönen 2007, 202–203.)

3.4 Yhteenveto ja pohdinta maahanmuuttajanaisten elämästä Suomessa

Maahanmuuttajanaisten elämään uudessa maassa, esimerkiksi Suomessa, liittyy monenlaisia osatekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, millaiseksi heidän uusi elämänsä rakentuu. Tärkeässä asemassa ovat ensinnäkin koulutus ja työllistyminen. Monien maahanmuuttajanaisten koulutustausta on kuitenkin vaatimaton. Naisten koulutustausta vaihtelee toisaalta kotimaasta riippuen, mutta myös samasta maasta tulleiden välillä voi olla suuria yksilöllisiä eroja.

Työllistyminen on avainasemassa maahanmuuttajien kotoutumisessa, koska työ auttaa kiinnyttämään uuteen kotimaahan ja rakentamaan elämän uudelleen. Valitettavasti monien kohdalla tämä ei kuitenkaan toteudu, sillä erityisesti maahanmuuttajanaisten työllisyysaste on matala. Työn saamista voivat vaikeuttaa muun muassa ammatillisen koulutuksen, mutta myös kielitaidon puute.

Kielen oppiminen on keskeinen tekijä maahanmuuttajien kotoutumisessa. Erityisesti kotiäiteinä olevilla maahanmuuttajanaيسilla on tutkimustenkin mukaan vaikeuksia oppia uuden maan kieltä. Suomen kielen oppiminen näyttäisi olevan vielä vaikeampaa niille naisille, jotka osaavat englantia. Koska myös englannin kielellä pystyy asioimaan Suomessa suhteellisen hyvin, kaikki eivät välttämättä koe tarpeelliseksi aloittaa suomen kielen opintoja. Sen sijaan jos maahanmuuttaja ei osaa mitään ”valtakieltä” (suomea, ruotsia tai englantia), hänen on todella vaikea asioida suomalaisissa palveluissa ja tulla ymmärretyksi. Tällöin joutuu todennäköisemmin kohtaamaan sen tosiasian, että on opeteltava uuden maan kieltä. Englantia taitaville maahanmuuttajille seinä nousee yleensä vastaan siinä vaiheessa, kun pitäisi saada töitä, sillä vain harvalla alalla palkataan suomea tai ruotsia osaamattomia henkilöitä.

Myös sosiaalisilla suhteilla on tärkeä rooli kielen oppimisessa. Keskeisessä asemassa ovat etenkin kontaktit suomalaisiin, sillä mikä olisi parempi tapa oppia uutta kieltä kuin kommunikoida sitä äidinkielenään puhuvan henkilön kanssa. Näin ollen voisi ajatella, että suomalaisen kanssa naimisissa olevat maahanmuuttajanaiset olisivat tässä suhteessa erityisen hyvässä asemassa. Suomalainen puoliso voikin edistää kielen oppimista, ainakin lisäämällä maahanmuuttajanaisen kontakteja suomalaisiin esimerkiksi miehen sukulaisten muodossa. Kielikurssit ovat kuitenkin monelle sosiaalisten suhteiden puuttuessa ainoa todellinen vaihtoehto suomen opiskeluun.

Perheen hyvinvoinnilla on suuri merkitys niin maahanmuuttajalle kuin kenelle tahansa ihmiselle. Maahanmuuttajilla tämä korostuu siksi, että hyvinvoiva perhe voi olla hänelle keskeinen kotoutumista tukeva ja edistävä tekijä. Perhe saattaa kuitenkin joutua kohtaamaan suuriakin ristiriitoja, kun kotimaan ja uuden maan kulttuurit törmäävät. Koska käsitykset perheestä ja perheenjäsenten rooleista ovat vahvasti kulttuurisidonnaisia, varsinkin perheelliset maahanmuuttajat voivat joutua koville tasapainoillessaan lähtö- ja tulomaan kulttuurien välillä.

Maahanmuuttajavanhemmat joutuvat myös kohtaamaan sen tosiasian, että heidän lapsensa omaksuvat esimerkiksi päiväkodissa ja koulussa uuden kulttuurin tapoja. Tämä voi olla monelle vanhemmalle vaikeaa, sillä oman kulttuurin perinteiden siirtäminen jälkeläisille koetaan yleensä tärkeäksi. Saattaa kuitenkin käydä niin, että lapset pitävät

suomalaista kulttuuria houkuttelevampana ja omaksuvat sen vanhempiensa kulttuuria paremmin.

Viimeistään ollessaan tekemisissä päivähoidon ja koulujen kanssa, myös kasvatuskulttuurien erot tulevat esiin. Esimerkiksi maahanmuuttajaäidin omassa kotimaassaan oppima tapa kasvattaa lapsia voi poiketa suuresti suomalaisista lastenkasvatuksen tavoista, joten kulttuurien väliset ristiriidat voivat näkyä tässäkin suhteessa. Lähtökohtaisesti kaikki vanhemmat haluavat silti lapsilleen vain parasta, ainoastaan keinot sen saavuttamiseksi vaihtelevat. Maahanmuuttajaäidit toivovat lapsilleen parempaa elämää ja sellaisia asioita, joita heillä itsellään ei välttämättä ole ollut mahdollisuutta saavuttaa, kuten koulutusta.

4 LAKEIHIN LIITTYVÄT KÄSITTEET

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyöni kannalta keskeisiä käsitteitä, jotka pohjautuvat etenkin lakiin kotoutumisen edistämisestä (2010/1386). Lisäksi määrittelen käsitteet muun muassa kyseisen lain pohjalta.

4.1 Kotoutuminen

Laissa kotoutumisen edistämisestä (2010/1386, 3§) kotoutumisella tarkoitetaan ”maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen”. Määritelmässä korostuu, että kotoutuminen tapahtuu vuorovaikutuksessa kahden osapuolen välillä: maahanmuuttaja ei kotoudu ilman yhteiskunnan tukea, mutta myöskään yhteiskunta ei saa maahanmuuttajaa kotoutumaan ilman oikeanlaista kontaktia häneen. Kotoutuminen Suomeen ei kuitenkaan tarkoita, että maahanmuuttaja luopuisi omasta kulttuuristaan ja kielestään ja korvaisi ne suomalaisella kulttuurilla sekä suomen kielellä. Lain määritelmästä on nimittäin ymmärrettävissä, että nämä kaksi asiaa voidaan yhdistää toisiinsa.

Kotoutumisen tavoitteena voidaan pitää maahanmuuttajien tasa-arvoista pääsyä osalliseksi sosiaalisista, työvoiman ja kansalaisoikeuksista, jolloin kaikilla yhteiskunnan jäsenillä on yhtäläiset mahdollisuudet ja elinolosuhteet. Jotta tämä onnistuisi, maahanmuuttajan on oltava itse valmis sopeutumaan jossain määrin uuteen maahan, kuten opiskelemaan kieltä ja tutustumaan maan tapoihin ja historiaan. (Novotny 2012, 510.) Tähän liittyy myös se, että maahanmuuttaja kykenee järjestämään elinolonsa uudessa maassa, kuten esimerkiksi löytää työn ja asunnon. Lisäksi kotoutumiseen kuuluu uusien taitojen ja tapojen opettelua, jonka edellytyksenä on kanssakäyminen kantasuomalaisten kanssa. Kaikki tämä vaatii maahanmuuttajalta myös henkistä sopeutumista, koska ilman sitä ei ole mahdollista toimia aktiivisesti uudessa maassa tai kokea elämänmuutosta positiivisena. (Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 13–14.)

4.2 Kotouttaminen ja kotoutumiskoulutus

Kotouttaminen on ”kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla” (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386, 3§). Se koostuu esimerkiksi kunnan viranomaisten järjestelmällisestä toiminnasta, jonka tavoitteena on saada maahanmuuttajat kotoutumaan Suomeen. Laissa määriteltyjä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ovat muun muassa maahanmuuttajalle annettava perustieto suomalaisesta yhteiskunnasta, ohjaus ja neuvonta, alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma sekä kotoutumiskoulutus. Näiden toimenpiteiden ja palvelujen järjestäminen on osa kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja, mutta niitä järjestetään myös osana muunlaisia kotoutumista tukevia toimenpiteitä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386, 6–20 §.)

Kotoutumiskoulutus on osa laissa tarkoitettuja kotouttamistoimia. Sen avulla pyritään edistämään ja tukemaan aikuisten maahanmuuttajien kotoutumista yhteiskuntaan. Tämä tapahtuu siten, että maahanmuuttajat saavuttavat sellaiset tiedolliset ja taidolliset valmiudet, jotka mahdollistavat muun muassa omaa ja perheen elämää koskevien suunnitelmien ja valintojen tekemisen sekä osallistumisen työelämään. Lisäksi pyritään motivoimaan ja tukemaan maahanmuuttajaa oman kulttuurinsa säilyttämiseen sekä mahdollistamaan hakeutuminen vuorovaikutukseen kantaväestön kanssa. Koulutuksen tavoitteena on, että maahanmuuttaja saa arkielämässä selviytymiseen tarvittavat kielelliset, yhteiskunnalliset, kulttuuriset ja elämänhallintaan liittyvät valmiudet. Keskeisin osa koulutusta on suomen tai ruotsin kielen opiskelu, johon integroidaan muita osa-alueita. (Opetushallitus 2007, 10, 15.) Kielen opetuksessa tavoitteena on, että maahanmuuttaja saa toimivan peruskielitaidon. Koulutus voi kuitenkin pitää sisällään edellä mainittujen lisäksi esimerkiksi uraohjausta sekä ammatillista suunnittelua. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386, 20 §.)

Yleisesti ottaen kotoutumiskoulutus järjestetään työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena, mutta se voi tapahtua myös omaehtoisena opiskeluna. Koulutus voi olla kunnan tai jonkin muun toimijan järjestämää, ja asiakkaan ohjaaminen siihen kuuluu työ- ja elinkeinotoimiston tehtäviin. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386, 21 §.) Laista käy ilmi, että kotoutumiskoulutus on vahvasti työelämään suuntaavaa. Tämän vuoksi se

ei sovi sellaisenaan esimerkiksi kotiäideille, vaan sitä on syytä muokata vastaamaan erityisryhmien tarpeita. Uuden lain myötä tähän onkin havahduttu ja sen tuloksena on Osallisena Suomessa -kokeiluhanke.

4.3 Alkukartoitus

Alkukartoituksen tarkoituksena on arvioida alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muita kotoutumisvalmiuksia sekä kotoutumista edistävien toimenpiteiden ja palvelujen tarpeita. Työ- ja elinkeinotoimisto vastaa alkukartoituksen käynnistämisestä maahanmuuttajalle, joka on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi. Vastaavasti toimeentulotukea saavan maahanmuuttajan alkukartoituksen käynnistää kunta. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös muulle maahanmuuttajalle, jos hän itse sitä pyytää ja jos se arvioidaan tarpeelliseksi. Käynnistäminen tapahtuu kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai kartoituspyynnöstä. Alkukartoituksen järjestäjä ohjaa tarvittaessa maahanmuuttajan saamaan muun viranomaisen tai palvelun järjestäjän palveluita. Alkukartoituksen perusteella arvioidaan, tarvitseeko maahanmuuttaja myös kotoutumissuunnitelman, josta on kerrottu enemmän lain 11 §:ssä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386, 9–10 §.)

26.5.2011 säädetyn valtioneuvoston asetuksen mukaan alkukartoitukseen sisältyy alkuhaastattelu sekä tarvittaessa tarkentavia toimenpiteitä. Haastattelussa tulisi selvittää maahanmuuttajan valmiuksia kotoutumiseen, joita ovat luku- ja kirjoitustaito, suomen- ja ruotsinkielen taito, opiskelutaidot ja -valmiudet, koulutus ja työkokemus, erityistaitoihin liittyvä osaaminen ja muut vahvuudet, omat työllistymis- ja koulutustoiveet sekä elämäntilanne ja siitä johtuvat palvelutarpeet. Tarkentava toimenpide voi olla esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon selvittäminen. Alkuhaastattelu tehdään joko maahanmuuttajan omalla äidinkielellä tai kielellä, jota hän ymmärtää riittävästi asian laatuun nähden. Alkukartoitus tehdään niin, että sen perusteella maahanmuuttaja voidaan ohjata joko työmarkkinoille, koulutukseen tai muihin kotoutumista tukeviin palveluihin. (Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta 2011/570, 1–2 §.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa esittelen ensimmäiseksi tutkimukseni kannalta keskeiset käsitteet. Sen jälkeen kuvaan omaa tutkimusprosessiani ja perustelen sen aikana tekemiäni valintoja esimerkiksi metodeihin liittyen. Esittelen ensin tutkimukseni tarkoituksen sekä mihin kysymyksiin etsin prosessin aikana vastauksia. Tämän jälkeen kerron tarkemmin, miten hankin ja analysoin oman tutkimusaineistoni.

5.1 Tutkimuksen keskeiset käsitteet

Tässä opinnäytetyössä keskeisimmässä roolissa on kotoutumisen käsite. Maahanmuuttajanaisten kotoutumista eli heidän kiinnittymistään suomalaiseen yhteiskuntaan on käsitelty jo aiemmin tässä raportissa tutkimus- ja teorian tiedon valossa, erityisesti kotoutumisen haasteiden näkökulmasta. Lisäksi kotoutuminen on määritelty kotoutumista edistävän lain pohjalta. Myöhemmin käsitettä tarkastellaan omasta tutkimusaineistostani ja -tuloksistani käsin, joissa kotoutuminen nousi myös vahvasti esiin.

Toinen keskeinen käsite tässä työssä on maahanmuuttajanaisten kotiäitiys, jota tarkastellaan sekä aikaisemman tutkimustiedon että oman aineistoni kautta. Kotiäitinä oleminen liittyy myös olennaisesti arkielämän käsite, eli millaista tutkimuksen kohderyhmänä olevien naisten arki on. Niin ikään tämä käy ilmi sekä raportin teoriaosion että tutkimustuloksista. Maahanmuuttajanaisten kotiäitiyteen ja arkielämään liittyy myös perhe-elämä, jota sivutaan myös useammassa kohtaa tätä raporttia.

Tutkimustehtävissäni ja -kysymyksissäni nousee lisäksi esiin maahanmuuttajaitien tuen ja palvelujen tarve erityisesti kotoutumisen näkökulmasta. Tätä teemaa käsitellään enemmän omien tutkimustulosteni kohdalla. Tuen ja palvelujen tarpeeseen linkittyvät toisaalta myös koulutuksen ja työllistymisen teemat, sillä ne edellyttävät toteutuakseen erilaisia tuki- ja palvelumuotoja. Vastaavasti koulutus ja työllistyminen ovat osa ensiksi mainittua kotoutumista.

5.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa Vantaan kaupungin Osaava vanhempi -hankkeen asiakkaina olevien maahanmuuttajanaisten kotoutumista heidän omasta näkökulmastaan käsin. Tämän tutkimuksen avulla pyritään saamaan tietoa siitä, miten kotiäiteinä olevien maahanmuuttajanaisten kotoutumista voidaan edistää ja tukea.

Tutkimuskysymyksiä ovat maahanmuuttajanaisten käsitykset siitä,

1. millaisissa elämäntilanteissa he ovat asiakkuuden alkaessa?
2. millaisia kotoutumisen haasteita heillä on?
3. minkälaista tukea ja palveluja he tarvitsevat kotoutuakseen?
4. mitä tulevaisuuden suunnitelmia ja toiveita heillä on?
5. miten Osaava vanhempi -hanke on auttanut heitä?

5.3 Aineiston hankinta

Tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena. Aineisto hankittiin haastattelemalla marras-tammikuussa 2011–2012 kolmea Osaava vanhempi -hankkeen asiakasta. Hankkeen työntekijät valikoivat sopivat haastateltavat niistä naisista, jotka osallistuivat hankkeen järjestämään suomen kielen opetukseen tai äiti-lapsiryhmään. He pyrkivät valitsemaan sosiaalisia ja puheliaita naisia, joilla voisi olla paljon kerrottavaa myös haastattelussa. Haastatteluun osallistuminen oli naisille vapaaehtoista.

Käyttämällä menetelmänä haastattelua voidaan selvittää esimerkiksi tutkittavan ajatuksia ja mielipiteitä vuorovaikutuksellisessa tilanteessa (Eskola & Suoranta 1996, 64). Koska tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää nimenomaan maahanmuuttajanaisten omia ajatuksia elämäntilanteestaan ja kotoutumisestaan, tuntui haastattelu sopivimmalta aineiston hankintamenetelmältä. Toisaalta koska tutkittavat ovat maahanmuuttajia, joiden suomenkielentaidoissa on puutteita, suullinen keskustelu vaikutti paremmalta vaihtoehdolta kuin esimerkiksi kirjallinen kyselylomake. Viestinnän onnistuminen turvattiin jokaisessa haastattelutilanteessa käyttämällä tulkkia.

Aineiston keruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Se on haastattelutyypeistä vapaamuotoisin ja muistuttaa eniten tavallista keskustelua, mutta sen eteneminen on kuitenkin tutkijan vastuulla. Teemahaastattelussa ei ole tarkkoja kysymyksiä vaan ainoastaan käsiteltävät aihepiirit eli teemat on suunniteltu etukäteen. (Eskola & Vastamäki 2007, 25–26.) Teemat muodostin tutkimuskysymysteni pohjalta. Teemojen lisäksi olin miettinyt valmiiksi apukysymyksiä, joiden avulla pystyin viemään keskustelua eteenpäin silloinkin, kun haastateltava ei kertonut ajatuksistaan ja elämästään omaloitteisesti. Jokaisen aihealueen alla oli muutama kysymys, joihin turvauduin tarvittaessa. Teemoista ja apukysymyksistä rakensin teemahaastattelurungon (liite 1), jota pidin esillä haastattelutilanteissa. Pääsääntöisesti haastattelut etenivät vapaamuotoisesti ja haastateltavien ehdoilla.

Teemahaastattelu mahdollistaa strukturoitua haastattelua paremmin haastateltavan kuulemisen, kun voidaan keskittyä hänelle tärkeisiin asioihin. Kysymysten esittämisessä tulee silti olla tarkkana, sillä olennaista on saada vastauksia omaan tutkimusongelmaan (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77–78). Jos kuitenkin pysytään valittujen teemojen rajoissa, vapaamuotoinen haastattelu mahdollistaa paremmin sen, että haastateltavat nostavat esiin tutkimuksen kannalta tärkeitä asioita, joita ei ole osattu ottaa etukäteen huomioon. Strukturoidussa haastattelussa ne eivät ehkä olisi tulleet ilmi.

Teemahaastattelussa voitiin keskittyä niihin teemoihin, joista kullakin haastateltavalla oli eniten sanottavaa. Merkittävää oli myös se, että keskusteleva haastattelu ei muistuttanut niin paljon viranomaisten suorittamia haastatteluja ja kuulusteluja, joita haastateltavani ovat mahdollisesti aikaisemmin joutuneet kokemaan esimerkiksi turvapaikanhakuprosessin aikana. Uskoakseni teemahaastattelu auttoikin tekemään tilanteesta rennomman, mikä todennäköisesti lisäsi haastateltavien luottamusta ja avoimuutta.

Jokaisessa haastattelussa oli mukana minun ja asiakkaan lisäksi myös Osaava vanhempi-hankkeen sosiaaliohjaaja. Tähän ratkaisuun päädyttiin ensinnäkin siksi, että yksikään haastateltavista ei ollut minulle ennestään tuttu enkä minä heille. Tutun työntekijän läsnäololla pyrittiin luomaan asiakkaiden näkökulmasta turvallisemman tuntuinen haastatteluilmapiiri. Toisaalta olin etukäteen keskustellut hankkeen työntekijöiden kanssa, että haastattelutilanteet voisivat olla samalla myös sosiaaliohjauksellisia tilanteita, jolloin asiakkaat saisivat kysymyksiin vastaamisen ohessa tilaisuuden esittää myös omia kysy-

myksiään ja saada niihin ohjausta ja neuvontaa ammatti-ihmiseltä. Tutkimuskysymysten aiheiden vuoksi oli selvää, että haastateltavat varmasti nostaisivat esiin asioita, joihin he tarvitsevat apua sosiaalialan työntekijöiltä. Sosiaaliohjaajan läsnäolo mahdollisti asiakkaiden pohtimiin kysymyksiin tarttumisen välittömästi, koska itselläni ei olisi opiskelijana ollut kaikkea tarvittavaa tietoa. Vaikka minulla oli päävastuu haastattelun etenemisestä, sosiaaliohjaaja esitti kuitenkin joitakin tutkimuskysymysteni kannalta olennaisia kysymyksiä, joita en ehkä itse olisi huomannut tai muistanut esittää.

Haastatteluista ensimmäinen tapahtui Tikkurilan Silkinportissa, jossa Osaava vanhempi-hankkeen järjestämä äiti-lapsikerho kokoontuu. Haastattelutilanteessa olivat mukana myös haastateltavan lapset, jotka ehkä osaltaan vapauttivat tunnelmaa. Meidän oli vaikea löytää rauhallista tilaa, ja jouduimme vaihtamaan huonetta kesken haastattelun, koska tiloissa alkoi suomen kielen kurssi. Tämä ei onneksi haitannut kovin paljon, ja tilanvaihdon jälkeen tunnelma ja haastateltava vaikuttivat vapautuvan. Haastattelu kesti yhteensä noin tunnin.

Toinen haastattelu tehtiin asiakkaan kotona, jossa paikalla oli minun, asiakkaan, sosiaaliohjaajan ja tulkin lisäksi myös asiakkaan lapsi. Lisäksi hänen miehensä oli kotona, mutta eri huoneessa, joten hänen läsnäolonsa ei uskoakseni vaikuttanut suuresti haastateltavan puheeseen. Tilanne oli kaiken kaikkiaan rento ja vapautunut, mikä johtui varmasti osittain siitä, että asiakas oli itselleen tutussa ja turvallisessa ympäristössä. Haastateltava kertoi elämästään todella avoimesti, eikä minun tarvinnut esittää juurikaan tarkentavia kysymyksiä. Tämäkin haastattelu kesti suunnilleen tunnin verran.

Myös viimeinen haastattelu tapahtui asiakkaan kotona, ja siinäkin asiakkaan lapset olivat läsnä. Kolmannen haastateltavan kohdalla koti oli ympäristönä erityisen hyvä siksi, että hän ei tuntenut minua eikä sosiaaliohjaajaa entuudestaan, sillä hänestä oli haastatteluhetkellä vasta tulossa Osaava vanhempi-hankkeen asiakas. Tästä huolimatta viimeinen haastattelu kesti kaikista pisimpään, reilut puolitoista tuntia. Haastattelu myös eteni pitkälti asiakkaan ehdoilla ja hänen esiin nostamiaan asioita käsitellen. Asiakas kertoi itsestään ja elämästään avoimesti ja oma-aloitteisesti, kun olin ensin kertonut, mitä teemoja oli tarkoitus käsitellä. Vaikka haastatteluun tuli muutama keskeytys lasten takia, ne eivät olleet lopputuloksen kannalta merkittävä haitta.

Kaikki kolme haastateltavaa antoivat minun nauhoittaa haastattelut, kun pyysin heiltä alussa luvan. Tämä mahdollisti minulle paremman läsnäolon haastattelutilanteissa, koska en joutunut kirjoittamaan samalla muistiinpanoja. Nauhoittamalla sain myös muistiinpanoja enemmän tietoa talteen. Lisäksi tavoittelin juuri keskustelunomaista haastattelua, jonka edellytyksenä on vuorovaikutus haastateltavan kanssa. Tämä tavoite toteutui mielestäni varsin hyvin. Nauhoista tuli varsin hyvälaatuisia, joskin niissä oli muutamia epäselviä kohtia erilaisten kolahduksien ja lasten äänten vuoksi. Siitä huolimatta sain nauhoista talteen tutkimuskysymysteni kannalta oleelliset asiat.

5.4 Aineiston analysointi

Ennen varsinaista analysointia nauhoitettu haastatteluaineisto puretaan tekstiksi, jonka jälkeen teksti luetaan moneen kertaan läpi. Tällä tavoin aineisto tulee tutuksi, mikä on tärkeää itse analyysin kannalta (Eskola & Suoranta 1996, 115–116.) Aloitin aineiston analysoinnin litteroimalla nauhoitetun haastattelumateriaalin, josta syntyi yhteensä noin 30 sivua tekstiä. Toteutin nauhojen purkamisen väljästi eli kirjoitin vain olennaiset ja tutkimuksen aiheeseen liittyvät asiat auki. Esimerkiksi lasten läsnäolon vuoksi keskustelu ajautui välillä pois varsinaisesta aiheesta, ja nämä kohdat jätin litteroimatta. Samoin jätin kaikki ylimääräiset äännähdykset, kuten huokaukset, pois puhtaaksi kirjoitetusta aineistosta.

Tämän jälkeen luin tekstin vähintään viisi kertaa läpi sellaisenaan pitäen kuitenkin samalla mielessäni tutkimuskysymykseni. Lisäksi yritin lukea tekstiä aineistolähtöisesti ja pysyä avoimena siitä mahdollisesti nouseville uusille näkökulmille, jotka eivät kuuluneet alkuperäisiin tutkimuskysymyksiini. Tutustuttuani aineistoon mielestäni tarpeeksi hyvin aloitin sen systemaattisemman käsittelyn.

Valitsin analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin, johon yhdistin teoriasidonnaisen analyysin. Sisällönanalyysi voidaan määritellä omaksi metodikseen, mutta se voidaan myös nähdä erilaisiin analyysikokonaisuuksiin sovellettavina teoreettisina raameina (Tuomi & Sarajarvi 2002, 93). Ajatuksenani olikin pyrkiä sisällönanalyysin väljempään käyttöön saadakseni analyysilleni jonkinlaiset suuntaviivat, mutta annoin samalla itsel-

leni vapauden toteuttaa aineiston analysoinnin itselleni sopivimmalla tavalla, jolloin työskentely myös säilyi mielekkäänä.

Teemahaastattelurunko toimii hyvänä lähtökohtana aineiston analysoinnille (Eskola & Suoranta 1996, 117), sillä sen avulla aineistoa voidaan alkaa järjestää valmiiden teemojen mukaan. Tämä vaikutti hyvältä lähtökohdalta analyysiin, sillä opinnäytetyöhöni sisältyy useampi tutkimuskysymys, jotka oli hyvä erottaa toisistaan jo analysoinnin alkuvaiheessa. Käsittelinkin aineistoa ensin niin, että alleviivasin tekstistä eri väreillä eri teemoihin liittyvät vastaukset. Luin tekstin useita kertoja läpi, ja jokaisella lukukerralla etsin aina yhteen teemaan eli tutkimuskysymykseen liittyviä vastauksia. Tätä tehdessäni huomasin, että aineistosta nousi esiin joihinkin teemoihin liittyen vastauksia useampaan eri kysymykseen, jotka olin alun perin yhdistänyt saman otsikon alle. Tässä vaiheessa tuntui kuitenkin selkeämmältä erottaa muutama kysymys toisistaan ja käsitellä niitä omina teemoinaan. Tätä ennen minulla oli siis kolme tutkimuskysymystä, mutta analyysivaiheessa niitä tulikin lopulta viisi. Asioiden tai tutkimustulosten määrä ei tästä sinänsä kasvanut, ainoastaan niiden esittäminen ja raportointi on nyt omasta mielestäni eritellympää ja jäsentyneempää.

Kun olin alleviivannut aineistosta vastaukset tutkimuskysymyksiini, aloitin niiden pelkistämisen. Aineiston pelkistämällä eli redusoinnilla tarkoitetaan informaation pilkkomista tai tiivistämistä, jolloin aineistosta litteroidaan tai koodataan tutkimustehtävän kannalta olennaisia ilmauksia (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111). Tein tämän tiivistämällä alleviivausten keskeiset sanomat muutaman sanan pituisiin ilmauksiin, jotka listasin teemoittain erilliselle paperille. Tämän jälkeen ryhmittelin eli klusteroin aineiston. Se tarkoittaa, että kerätyistä ilmauksista etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia tarkoittavia käsitteitä, jotka ryhmitellään ja niistä muodostetaan omia luokkia (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112). Tällaista luokittelua voisi jatkaa pitkäänkin, mutta koska aineistoni ei ole kovin laaja, tein käytännössä vain yhden luokittelun, jonka jälkeen nimesin ilmausryhmät niitä kuvaavilla käsitteillä. Lopulliset yläkäsitteet muodostuivat tutkimuskysymyksistäni. Liitteessä 2 on havainnollistava esimerkki siitä, miten analyysini käytännössä eteni. Pyrin ensisijaisesti löytämään eri haastatteluista keskenään samankaltaisia vastauksia, mutta olen tuonut tutkimustuloksissa esiin myös keskenään erilaisia ja ristiriitaisiakin tuloksia.

Mainitsemani teoriasidonnaisen analyysin ideaa toteutin niin, että yhdistin omat tutkimustulokseni aikaisempaan tutkimus- ja teorian tietoon. Teoriasidonnaisessa analyysissä teoriaa voidaan käyttää analyysin tekemisessä, mutta tarkoitus ei ole niinkään testata teoriaa. Kyse on enemminkin teorian hyödyntämisestä ajattelussa. Tällöin aineiston analysointi aloitetaan aineistolähtöisesti, mutta analyysin loppupuolella siihen yhdistetään teoriaa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98–99.) Olisin saanut analyysistäni vielä teoriasidonnaisemman, jos olisin verrannut aikaisempaa tutkimustietoa omiin tuloksiini jo niitä esittelevässä luvussa. Minusta tuntui kuitenkin luontevammalta esittää ensin omat tulokseni itsenäisinä ja vasta sen jälkeen yhdistää niihin muuta teoriaa. Toisaalta teoriasidonnaisuus näkyy myös siinä, että lukemani teoria- ja tutkimustieto vaikutti varsinaisen aineistonanalyysin tekemiseen, koska esimerkiksi luokittelussa käyttämäni käsitteet nousivat osittain juuri teoriasta. Mielestäni tällainen lähestymistapa oli hyvä, koska analyysi keskittyi omaan aineistooni ja haastateltavien kertomuksiin, mutta lopputulos ei kuitenkaan ole täysin irrallinen samaa aihetta käsittelevistä aikaisemmista tutkimuksista.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tämän luvun tarkoituksena on esitellä haastatteluaineistosta saamani tutkimustulokset. Olen jakanut ne tutkimuskysymysteni ja haastatteluissa käyttämäni teemojen mukaisesti omiin alaotsikoihin. Ensimmäisessä alaluvussa kerron yleisiä taustatietoja haastattelimistani naisista, minkä jälkeen käsittelen varsinaisia tuloksia. Tässä luvussa keskeisessä roolissa ovat omien yhteenvetojeni lisäksi haastattelusitaatit, joiden avulla perustelen tekemiäni päätelmiä, tuon naisten oman äänen kuuluviin sekä lisään tutkimukseni läpinäkyvyyttä. Koska haastateltavia naisia oli vain kolme, olen jättänyt kaikki tarkemmat tunnistetiedot, kuten kansalaisuudet, mainitsematta.

6.1 Taustatiedot

Tutkimusta varten haastateltiin kolmea maahanmuuttajaäitiä, joista kaksi oli tullut Suomeen turvapaikanhakijoina ja kolmas avioliiton vuoksi. Kaikki naiset olivat haastatteluhetkellä asuneet kahdesta neljään vuotta Suomessa. Lähes kaikki olivat tulleet Suomeen joko miehensä ja/tai lapsensa kanssa.

Haastatelluista naisista kaksi oli opiskellut kotimaassaan yliopistossa, mutta kolmas oli käynyt koulua alle viisi vuotta. Kaikki olivat kuitenkin luku- ja kirjoitustaitoisia. Naisilla ei ollut mainittavaa työkokemusta kotimaastaan. Naisten kielitaito vaihteli, mutta kaikki olivat ainakin jossain vaiheessa opiskelleet vähintään yhtä vierasta kieltä oman äidinkielensä lisäksi. Naisista vain yksi kertoi kielitaidosta kysyttäessä osaavansa myös vähän suomea.

Kaikki kolme naista olivat naimisissa omasta kotimaastaan kotoisin olevan miehen (myöhemmin lyhennetty omanmaalaiseksi mieheksi) kanssa, eli puoliset elivät yhteisen kulttuurin mukaisesti. Perheissä oli yhdestä kolmeen lasta, ja lasten iät vaihtelivat alle vuodesta yhdeksään vuoteen. Jokaisella naisella oli vähintään yksi alle 3-vuotias lapsi. Perheet olivat asuneet Vantaalla puolesta vuodesta kahteen vuotta, ja heidän kotinsa sijaitsivat joko Keski- tai Itä-Vantaalla.

6.2 Naisten elämäntilanteet

Naisten elämäntilanteet olivat keskenään varsin yhtenevät. Jokainen heistä oli haastatteluhetkellä kotiäitinä, joten perhe oli heidän sosiaalisissa suhteissaan keskeisessä asemassa. Kenelläkään naisista ei ollut Suomessa muita sukulaisia oman miehensä ja lapsiensa lisäksi. Eräs naisista totesi yhteydenpidon kotimaahan vähentyneen ja useamman kertomuksesta välittyi ikävä sukulaisia, esimerkiksi omia vanhempia, kohtaan. Jokainen oli kuitenkin tutustunut Suomessa uusiin ihmisiin ja saanut täällä uusia ystäviä ja tuttavuuksia.

Olen tutustunut tosi moneen, saanut tosi monta ystävää täällä Suomessa ja miehetkin tutustui keskenään. Mulla on aika paljon ystäviä Suomessa ja niitä, jotka on ollut siellä kotimaassa, kontakti niiden kanssa on ehkä vähentynyt ja soitellaan tietenkin, mutta... Enimmäkseen läheisimmät ystävät on täällä.

Tuttuja on paljon, mutta ei ole mitään sukulaisia. --- Kun mä tulin Suomeen, mä olen sosiaalinen ihminen ja olen tutustunut paljon.

Naisten arkielämän sisältö muodostuu pitkälti lasten- ja kodinhoidosta. Arkiasioiden, kuten kaupassa ja virastoissa käynnin, hoitamisessa naisten aktiivinen rooli vaihtelee itsenäisestä asioinnista miehen kanssa jaettuun vastuuseen.

Lasten takia arki menee kotona lasten kanssa. Ruokaa ja kotitöitä ja kun mieheni on lomalla, sitten hän auttaa.

Esimerkiksi aamulla herään ja laitan ruokaa minun tyttärelle. Sen jälkeen pitäisi vähän siivota kotona. Yleensä mä tykkään olla vähän ulkona. Joskus menen kauppaan ja ostan jotain. Yleensä tykkään olla ulkona, en halua olla kotona.

Arkeen sisältyy kuitenkin paljon erilaisia haasteita, jotka nousivat esiin jokaisessa haastattelussa. Ne liittyvät muun muassa lasten hoitamiseen, ajan puutteeseen ja elämän yksipuolisuuteen. Kotiäitiys näyttäytyi sitä raskaampana ja uuvuttavampana, mitä kauemmin naiset olivat olleet kotona. Tämä puoli korostui niiden naisten kertomuksissa, jotka olivat olleet haastatteluhetkellä vähintään kaksi vuotta kotiäitinä.

Pääsen lepäämään silloin, kun lapset nukkuvat. --- Ei meillä ole aikaa mieheni kanssakaan olla keskenään. --- En jaksakaan olla kotona ja tehdä ruokaa koko ajan. En tykkää siitä.

Sit just kun on aika yksioikoista, että lapset itkee kotona ja sitten pitää mennä ulos ja aina samat asiat. Haluaisin jotain vaihtelua itsellenikin. --- Jos menee asioille tai käy jossain niin kuin kaupassa, niin pitää aina ottaa lapset mukaan. Tai menee lääkäriin, niin lapset mukaan.

Arjen vaikeudesta huolimatta äitiys on kuitenkin myös iloinen asia, mikä kävi ilmi osassa haastatteluista.

Musta lapset on kivoja ja mä oon tosi onnellinen, että mulla on nämä lapset. Jotkut naiset ei saa lapsia ja kun menin naimisiin, niin olin vähän huolissani, että mitä jos mullekin käy näin. Että onneksi sain nämä mun lapset.

6.3 Kotoutumisen haasteet

Vaikka sosiaaliset suhteet voidaan nähdä naisten voimavaroina, ne voivat olla myös haasteita kotoutumiselle. Erityisesti äitiys mutta myös suhde aviomieheen näyttäisi joissain asioissa vaikeuttavan naisten pääsyä osallisiksi suomalaiseen yhteiskuntaan. Äidiksi tuleminen koettiin myös haitanneen opiskelu- ja työsuunnitelmia:

--- Kun lapset syntyivät, kaikki meni sekaisin.

Lasten ainaisen hoitamisen nähtiin rajoittavan omia mahdollisuuksia ainakin tämänhetkisessä elämässä. Toisena kotoutumista vaikeuttavana tekijänä voidaan nähdä myös se, että kaksi naisista oli varsin riippuvaisia miehistään, koska aviomies oli perheessä se, joka pääsääntöisesti oli vastuussa kodin ulkopuolisten asioiden hoitamisesta ja muun muassa suomalaisten viranomaisten kanssa asioimisesta.

Nyt on se ongelma, että lapsia ei voi jättää kenenkään kanssa. --- Kaupassakäynnit hoitaa mies ja kaikki paperiasiat ja käy toimistoissa ja mies hoitaa nämä asiat.

Ongelmana on se, että lapset eivät koskaan jätä minua. --- Mieheni hoitaa kaikki asiat, sen takia mä en osaa. Mä osaan niin yksinkertaisia asioita. Hän auttaa ja tulkkaa minun puolestani.

Osa naisista toi myös esiin ikävän kotimaataan ja siellä olevia läheisiään kohtaan. Heillä ei myöskään ollut yhtä lukuun ottamatta suomalaisia ystäviä, jotka auttaisivat kotoutumaan.

Kun olemme täällä, minulla on ikävä kotimaahan.

On kova ikävä ja sitten kun ei olla koskaan oltu niin pitkään erossa, kaksi vuotta. --- On se kielimuuri, että sen takia ei ole kontaktia suomalaisten kanssa.

Olisi hyvä, jos mä saisin jonkun suomalaisen kaverin, saisin harjoitella kieltä.

Kielitaito ja lähinnä sen puute nousi odotetusti yhdeksi keskeiseksi kotoutumisen haasteeksi. Naiset kuvasivat erilaisia arjen tilanteita, joissa puutteellinen suomen kielen taito aiheutti ongelmia. Yksi äiti koki myös, että hänen englanninkielentaitonsa on eräs kotoutumista haittaava tekijä.

Ne (suomalaisessa palvelujärjestelmässä hoidettavat asiat) ovat kaikki helppoja, mutta kun ei osaa kieltä, silloin se on vaikeaa.

Se, mikä minulla on tällä hetkellä Suomessa vaikeaa, on suomenkieli.

Nyt joudun käyttämään englanninkieltä asioidessa ja sekin myös estää suomenkielen oppimista, kun tietää, että pystyy myös englannilla asioimaan. --- Mua harmittaa, että mä en osaa edes sellaisia suomenkielen alkeita, että voisi heidän (tapaamiensa suomalaisten) kanssa vähän jutella.

Lisäksi oman ja suomalaisen kulttuurin erilaisuus koettiin vaikeana asiana, joka näkyi paitsi koti-ikäväenä myös esimerkiksi vaikeutena löytää Suomesta itselle ja omalle kulttuurille sopiva ammatti.

Sitten mulla on sellainen ongelma vielä, että mun pitäisi naiskollegojen kanssa tehdä töitä, että en tiedä onko mulla edes mahdollisuutta valita. Kun mies ei halua, että mulla olisi mieskontakteja missään. --- Kulttuurinen tausta on erilainen meillä ja se tietenkin vaikeuttaa.

Muina kotoutumisen haasteina voi nähdä esimerkiksi erään äidin esille tuomat asiat, joita olivat kielen opiskelua haittaava keskittymiskyvyn puute sekä kotimaassa hankitun koulutuksen soveltumattomuus suomalaisille työmarkkinoille.

Opin (suomea), mutta sitten se lähtee pois päältä, koska en pysty toistamaan ja tekemään tehtäviä. En pysty keskittymään oppimiseen. --- Mutta minua harmittaa se, että ne (opiskelutodistukset) eivät kelpaa täällä. Se on ainoa asia, mistä olen surullinen.

6.4 Tuki ja palvelut

Naiset kertoivat saaneensa apua ja tukea eri tahoilta, niin läheisiltä kuin viranomaisiltaan. Läheisistä korostui oma mies ja hänen antamansa tuki. Lisäksi osa naisista oli saanut muun muassa lastenhoitoapua myös ystäviltään. Sosiaalipalvelujen puolella apua oli saatu erityisesti Tikkurilassa sijaitsevasta maahanmuuttajien yhteispalvelutoimistosta ja sen monikieliseltä ja -kulttuuriselta henkilökunnalta. Erikseen mainittiin myös oma sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja.

Minun sosiaalityöntekijä on auttanut minua. Ja sinä (Osaava vanhempi -hankkeen sosiaaliohjaaja) autoit minua myös. Eli kerhossa silloin, kun opiskelin suomenkieltä, sinä autoit minua siellä.

Ollaan muutaman kerran tehty mun ystävän kanssa, että jos hän käy jossain, niin hän tuo omia lapsiaan minulle. Tai jos minä käyn jossain, niin mä vien sitten hänelle. --- Tietenkin miehen apu on tärkeä, että hän on henkinen apu ja sitten hän auttaa mua, että käy lasten kanssa ulkona ja... Se henkinen tuki on tosi tärkeä, että me ymmärretään toisia mun miehen kanssa.

Yksi naisista ei kuitenkaan kuulunut maahanmuuttajien yhteispalvelutoimiston palvelujen kohderyhmään, koska hän on tullut Suomeen avioliiton kautta. Hän korostikin saavansa apua omalta mieheltään ja joskus myös ystävältään.

Kun en pysty selittämään, mieheni auttaa esimerkiksi puhelimesta. --- Mulla on yksi kaveri, jolla ei ole lasta. Kun käyn esimerkiksi sairaalassa, silloin hän hoitaa lapsia.

Haastateltujen naisten kertomuksissa korostui yhden palvelun tarve ylitse muiden. Jokinainen heistä nimittäin toivoi päivähoitopaikkaa lapselleen. Sen uskottiin tuovan helpotusta arkeen ja mahdollistavan itselle muun muassa opiskelun.

Olen vähän miettinyt, että mä en halua jäädä kotiin ja vain hoitaa tätä tyttöä. Mutta haluaisin samaan aikaan, jos voisin saada tai löytää jonkin toisen ratkaisun. Esimerkiksi joku kerho, joka voi huolehtia tyttärestä ja samaan aikaan voin oppia suomenkieltä.

On haastavaa hoitaa lapsia kotona. Pojan pitäisi mennä päiväkotiin, mutta me olemme jonossa.

Kun mulla on pienet lapset, niin mä haluaisin, että ne menisi päiväkotiin. Mulle on sanottu, että olisi mahdollista, että menisi syksyllä päivähoitoon, että mä menisin sitten kurssille opiskelemaan suomea.

Muita kotoutumista edistäviä palveluja olisi haastattelujen perusteella suomenkielen opetus, jota käsittelen enemmän seuraavassa alaluvussa. Koska haastattelutilanteissa oli mukana myös sosiaaliohjaaja, naiset toivat esiin erilaisia, toisistaan poikkeavia avun tarpeita. Esimerkiksi erään haastatellun mies oli saapunut toisesta maasta Suomeen vain joitakin päiviä ennen haastattelua. Hän toivoikin saavansa miehelleen pysyvän oleskeluluvan, jotta perhe voisi asua yhdessä. Toisaalta eräs toinen naisista totesi, ettei hän varsinaisesti tarvitse mitään erityistä apua:

On helppo asua tässä maassa. Kaikki auttavat. Täällä ei ole hankaluuksia.

6.5 Tulevaisuuden suunnitelmat ja toiveet

Kukaan haastatelluista naisista ei suunnitellut jäävänsä kotiäidiksi, vaan kaikki kolme haaveilivat opiskelusta, ammatista ja työnteosta. Ensimmäisenä etappina nähtiin suomenkielen opiskelu, jota pidettiin tärkeänä.

Mä haluaisin oppia suomenkielen, koska uskon, että se on hyvin tärkeä.

Haluaisin oppia suomenkieltä hyvin ennen kaikkea. Kyllä haluaisin jatkaa opiskelua.

Myös ammatillinen koulutus oli kaikkien naisten haaveissa. Tämä tarkoitti henkilöstä riippuen joko kokonaan uuden ammatin opiskelua tai kotimaassa suoritettujen opintojen jatkamista. Naisilla oli selvästi päämääriä ja tavoitteita tulevaisuutta ajatellen, ja näitä asioita oli pohdittu, vaikka ne eivät välttämättä olleetkaan ajankohtaisia lasten ollessa vielä pieniä.

Mä ajattelen, että mä menen opiskelemaan, kun lapset menee päivähoidon. Ja jos mä opin suomea hyvin, niin teen oman alan töitä. Ja sit, jos en opi, niin sit menen vaikka ihan huvikseni opiskelemaan ammattiin.

Minulla oli kyllä suunnitelma. Suunnittelin opiskella yliopistossa. --- Tällä hetkellä on liian aikaista, mutta joo. En osaa heti sanoa, mutta sellainen ammatti, jossa vaaditaan taitoa, ei ole sellaista taitoa, esimerkiksi ruoanlaitto. Mä en osaa sitä. Mutta ehkä jotakin, johon laittaisin pääni, ajatukset.

Koulutuksen lisäksi työllistyminen oli naisten suunnitelmissa ja toiveissa. Eräs naisista toivoi myös miehelleen opiskelupaikkaa. Toinen haastatelluista taas suunnitteli ajokortin hankkimista. Halu olla itsenäinen ja muista riippumaton kävi ilmi useammassa haas-

tattelussa. Erityisesti tämä korostui niiden naisten kohdalla, jotka kokivat tarvinneensa tähän asti paljon muiden, esimerkiksi miehensä, apua.

Olen aina ollut tällainen, että aina haluan asioida itse, oppia. Vaikka minulla on mies, niin en halua olla riippuvainen hänestä. En halua aina pyytää apua mieheltäni, mutta joskus on pakko.

Mä haluaisin oppia suomenkieltä, saada työtä täällä Suomessa, olla yhdessä minun mieheni ja tyttärenti kanssa. Hänkin saa jotain opiskelua Suomessa. Minun ammatti, mä haluaisin esimerkiksi, jos opin suomenkielen, sen jälkeen haluaisin olla sairaanhoitaja. --- Vaikka kestää pitkä aika, mutta se on minun unelma.

6.6 Kokemuksia Osaava vanhempi -hankkeen palveluista

Naisista kaksi oli osallistunut Osaava vanhempi -hankkeen puitteissa järjestettävään suomenkielen opetukseen ja äiti-lapsikerhoon. Kolmannelle naisista ryhmiä oli mainostettu, mutta hän ei ollut vielä osallistunut niihin. Ryhmissä käyneet äidit olivat kokeneet palvelut hyvinä ja saaneensa niistä paljon apua.

Se on hyvä asia minulle. Kun olen kotona lasten kanssa, minulle ei jää kovin paljon aikaa ja joskus saadakseni vähän aikaa itselleni, lähdän kauppaan mutta silloinkaan en saa mitään hyvää oloa. Mutta kun tulen tänne (ryhmään), tuntuu että on pakko tulla, ja se on hyvä minulle.

Erityisesti tutustuminen uusiin ihmisiin ja vertaistuen saaminen oli naisille merkittävä kokemus. Toisaalta myös suomenkielen oppiminen koettiin hyväksi asiaksi.

Se on todella ihan hyvä ja hyödyllinen, koska siellä mä tapaan monia ihmisiä ja minun tytär leikkii siellä. Mä opin siellä suomenkieltä. Se on todella kiva olla siellä. --- Mielelläni tulen ja se on ihan hyvä.

Mä viihdyn tosi hyvin. Tulen innolla. --- Kerho vastaa odotuksiani. --- Saan täältä uusia kavereita muista maista.

Myös kolmas nainen, joka ei ollut vielä käynyt ryhmissä, kiinnostui äiti-lapsikerhosta kuultuaan siitä lisätietoja:

Eli periaatteessa jos on motivaatiota, niin varmaan sitten oppii (suomea). Mä luulen, että saatan innostuakin sitten. --- Yritän sitten käydä.

6.7 Yhteenveto keskeisistä tutkimustuloksista

Haastateltujen maahanmuuttajanaisten elämäntilanteet ovat keskenään hyvin samankaltaiset. Kaikki ovat kotiäiteinä ja naimisissa omanmaalaisen miehen kanssa, ja perhe on heidän elämässään keskeisessä asemassa. Naiset ovat kuitenkin löytäneet myös ystäviä Suomessa. Arki koostuu lähinnä lasten- ja kodinhoidosta, mikä koetaan myös raskaana ja uuvuttavana.

Naisten kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan hankaloittaa ennen kaikkea äitiys, jonka takia mahdollisuudet esimerkiksi opiskeluun ovat rajalliset. Toisaalta myös avio-
liitto on kotoutumisen kannalta haaste, sillä osa naisista on riippuvaisia miehistään, jotka huolehtivat kodin ulkopuolisten asioiden hoitamisesta. Myös suomen kielen taidon puute ja kulttuurierot vaikeuttavat naisten elämää Suomessa.

Apua ja tukea haastatellut naiset ovat omien sanojensa mukaan saaneet lähinnä omilta läheisiltään sekä Vantaan kaupungin maahanmuuttajapalveluiden työntekijöiltä. Jokaisella keskeisin ja akuutein palvelun tarve on saada päivähoitopaikka lapselle. Tämä mahdollistaisi suomen kielen kurseille osallistumisen, minkä jälkeen naisten suunnitelmissa on hankkia ammatti tai jatkaa aiempia opintoja ja työllistyä. Kukaan heistä ei halua jäädä pysyvästi kotiäidiksi.

Osaava vanhempi -hankkeen puitteissa järjestettävät suomenkielenryhmät ja äitilapsikerhot ovat olleet naisten mielestä hyödyllisiä ja mukavia. Niissä tutustuu toisiin, samassa elämäntilanteessa oleviin naisiin, mikä mahdollistaa sosiaalisen kanssakäymisen myös kodin ulkopuolella. Lisäksi naiset oppivat ryhmien kokoontumisissa suomen kieltä.

7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tässä luvussa tarkastelen omaa tutkimusprosessiani ensin eettisestä näkökulmasta. Sen jälkeen käsittelen tutkimukseni luotettavuutta ja erityisesti sen kannalta ongelmallisia kohtia.

7.1 Eettisyys

Tieteen etiikalla tarkoitetaan sitä, että eettiset näkemykset vaikuttavat ratkaisuihin, joita tutkija tekee tieteellisessä työssään. Tutkimuksen etiikka voidaan nähdä yhtäältä teknisenä normistona, johon kuuluu esimerkiksi tutkittavien informoiminen. Toisaalta se voidaan ymmärtää metodologisena asiana, jolloin kaikki tutkijan tekemät valinnat ovat moraalisia. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 122–123, 125.) Oma tutkimuseettinen ajatteluni sijoittuu johonkin näiden kahden ääripään väliin.

Ensinnäkin pyrin valitsemaan oman opinnäytetyöni aiheen ja näkökulman niin, että siinä toteutuisi välittäminen ja asiakaslähtöisyys. Lähtökohtanani oli auttaa valitsemaani kohderyhmää eli maahanmuuttajanaisia tekemäni tutkimuksen kautta. Pyrkimyksenäni oli auttaa heitä saamaan äänensä kuuluviin ja siten parantaa heidän asemaansa suomalaisessa yhteiskunnassa.

Pyrin myös suunnittelemaan ja toteuttamaan tutkimukseni eettisesti kestäväällä tavalla. Olen kiinnittänyt huomiota erityisesti tutkimukseen osallistuneiden naisten oikeuksiin ja heidän henkilöllisyytensä salaamiseen. Jokaiselle tutkimukseen osallistuneelle kerrottiin ennen haastattelua, mistä on kyse ja että osallistuminen ja kysymyksiin vastaaminen on vapaaehtoista. Kysyin myös luvan haastattelujen nauhoittamiseen ja selitin, miksi halusin niin tehdä ja että nauhat tulisivat vain omaan käyttööni. Lisäksi kerroin hävittäväni nauhat heti, kun olisin kirjoittanut ne puhtaaksi ja että raporttiin ei tulisi haastateltujen henkilötietoja.

Jo nauhoja litteroidessani jätin kirjoittamatta puhtaaksi esimerkiksi nauhalla mainitut henkilöiden tai paikkojen nimet, tarkat päivämäärät ynnä muut tunnistetiedot. Näitä

tietoja en kirjoittanut myöskään raporttiin, josta jätin pois myös muita tietoja, kuten tarkat Suomessa tai Vantaalla vietetyt vuodet. Lisäksi jätin tarkoituksella mainitsematta tutkimukseen osallistuneiden naisten kansallisuudet, millä pyrin maksimoimaan henkilöllisyyden salassapidon, koska tutkimusaineistoni oli todella pieni ja haastateltavat helposti tunnistettavissa. Olen myös säilyttänyt niin nauhoitetun kuin puhtaaksi kirjoitetun aineiston huolellisesti, enkä ole esitellyt niitä ulkopuolisille henkilöille. Työn valmistamisen jälkeen hävitin sekä nauhat että puhtaaksi kirjoitetut haastattelut.

7.2 Luotettavuus

Tutkimusmetodien luotettavuutta voidaan tarkastella validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden avulla. Validiteetilla tarkoitetaan, että on tutkittu luvattua asiaa tai ilmiötä ja reliabiliteetilla, että saadut tutkimustulokset ovat toistettavissa. Nämä käsitteet eivät kuitenkaan välttämättä sovellu kovin hyvin laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin, koska ne ovat saaneet alkunsa määrällisen tutkimuksen parissa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133.) Tästä syystä en aio takertua näihin termeihin, vaan pohdin vapaamuotoisemmin tutkimukseni luotettavuuteen mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä.

Luvussa 5 kerroin jo tutkimusprosessini etenemisestä aineiston hankinnan ja analysoinnin osalta, joten en enää tässä käsittele samoja asioita. Sen sijaan nostan esille muutamia tutkimusprosessiin liittyneitä ongelmia tai muuten luotettavuuden kannalta kyseenalaisia kohtia. Ensinnäkin tutkimukseni aineisto on varsin suppea, vain kolmen henkilön haastattelut, joten saamiani tuloksia ei voi yleistää kattamaan koko tutkimuksen kohderyhmää eli kaikkia Vantaalla tai Suomessa asuvia, kotiaiteinä olevia maahanmuuttajainaisia. Koska jo tutkimuksen lähtökohtana oli kartoittaa tutkimukseen osallistuneiden naisten henkilökohtaista elämäntilannetta ja heidän omia ajatuksiaan, en voi väittää, että myös muut maahanmuuttajainaiset olisivat samanlaisessa tilanteessa tai ajattelisivat samoin. Mutta koska joitain yhdistäviä tekijöitä näiden kolmen naisen välillä löytyi, voisi niiden kuvitella olevan suuntaa-antavia laajemmassakin mittakaavassa.

Myös haastatteluvaiheeseen liittyi muutamia ongelmia. Ensiksikin haastatteluihin osallistuneiden tulkkien suomen kielen taito oli vaihteleva. Tämä vaikeutti osassa haastattelusta jonkin verran ymmärtämistä ainakin omalta, mutta varmasti myös haastateltavan

osalta. Erityisesti kielitaidon puutteet kävivät ilmi litteroinnin yhteydessä, jolloin nauhalta löytyi joitakin käsittämättömiä lauseita, joista en ymmärtänyt muutamaa sanaa enempää. Tämä ei kuitenkaan ollut kokonaisuuden kannalta merkittävä ongelma, mutta väärinymmärrysten ja -tulkintojen mahdollisuus on silti olemassa.

Tulkin läsnäolo haastattelussa on muutenkin saattanut vaikuttaa tutkittavien vastauksiin, kuten myös sosiaaliohjaajan, jonka paikallaolo on voinut saada naiset antamaan kaunisteltuja tai sellaisia vastauksia, kuin he ovat uskoneet ”viranomaisen” heiltä odottavan. Toisaalta teimme haastattelujen alussa selväksi, että tilanteen oli tarkoitus olla hyvin epävirallinen ja että halusimme nimenomaan kuulla naisten omia ajatuksia. Minulle ei myöskään jäänyt tunnetta, että haastattelut olisivat olleet jotenkin jäykkiä tai kuulustelunomaisia, joten luultavasti haastateltavat pystyivät rentoutumaan ja kertomaan avoimesti ajatuksistaan.

Kaiken kaikkiaan tämä opinnäytetyö antaa hyvin totuudenmukaisen kuvan maahanmuuttajaäitien kotoutumisesta sekä oman tutkimukseni toteutumisesta. Olen läpi koko prosessin pyrkinyt raportoimaan asiat siten, kuin ne ovat oman kokemukseni mukaan tapahtuneet. Koska kyse on omasta subjektiivisesta kokemuksestani, olisi joku toinen voinut kokea ja raportoida samat asiat toisin. Toisaalta, kenenkään ei ole mahdollista suorittaa täysin objektiivista tutkimusta, koska lopulta kyse on kuitenkin aina tutkijan omista havainnoista, ajatuksista ja tulkinnoista.

8 TULOSTEN POHDINTA JA VERTAILU MUIHIN TUTKIMUKSIIN

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenäni oli, millaisissa elämäntilanteissa haastateltavat maahanmuuttajaäidit olivat heidän tullessaan Osaava vanhempi -hankkeen asiakkaiksi. Kuten saattoi olettaa, kaikki naiset elivät hyvin samankaltaista kotiäidin arkea. Niin äitiyteen, lastenhoitoon kuin muuhunkin arkeen liittyvät haasteet tulivat haastatteluissa hyvin esille. Naiset toisaalta nauttivat äitiydestä, mutta samalla jatkuva kotona oleminen tuntui raskaalta. Näin näytti olevan erityisesti niiden naisten kohdalla, jotka olivat korkeammin koulutettuja. He vaikuttivat selvästi turhautuneemmilta ollessaan poissa opiskelu- ja työelämästä. Toisaalta samat naiset olivat olleet myös pisimpään kotiäiteinä ja heillä oli useampi lapsi, joten sekin varmasti osaltaan lisää kyllästyneisyyden ja väsymisen tunteita.

Naisten kertomukset omasta arkielämästään vastaavat hyvin niitä tuloksia, joita maahanmuuttajaäitien elämästä on saatu aikaisemmissa tutkimuksissa (esimerkiksi Tiilikainen 2007, Cömertler 2007 ja Ekberg-Kontula 2000, esitelty luvussa 3.2.3). Arkiaskareissa ei tullut ilmi mitään uutta tai poikkeavaa. Sen sijaan olin yllättynyt siitä, kuinka avoimesti osa haastateltavista toi esiin omaa väsymystään kotiäitiyteen. Se ei mielestäni ole käynyt muissa tutkimuksissa näin korostuneesti ilmi.

Toinen tutkimuskysymykseni koski maahanmuuttajaäitien kotoutumisen haasteita. Haastatellut toivat niitä runsaasti esiin, joten erityisesti tähän kysymykseen tuli hyvin vastauksia. Toisaalta kysymys ei kuulunut itsenäisenä alkuperäisiin tutkimuskysymyksiini, vaan eriytin sen myöhemmin omaksi kysymyksekseen, koska se oli niin vahvasti esillä haastatteluaineistossa. Oletusteni mukaisesti suomen kielen taidon puute oli naisten mukaan keskeisin ongelma Suomessa elämisessä.

Tutkimustuloksissa esitetyt kotoutumisen haasteet sopivat hyvin yhteen aiemman tutkimustiedon kanssa. Esimerkiksi niillä maahanmuuttajanaisilla, joilla on lapsia, kielen oppiminen on heikompaa kuin lapsettomilla naisilla (Lainiala & Säävälä 2010, esitelty luvussa 3.2.2). Toisaalta naiset toivat esiin myös ikävöivänsä kotimaataan ja siellä olevia läheisiään. Myös oman ja suomalaisen kulttuurin erilaisuus nousi esiin yhtenä ko-

toutumisen haasteena. Muun muassa nämä asiat viittaavat siihen, että haastatellut naiset saattavat olla sopeutumisprosessissaan vasta saapumisen vaiheessa, vaikka kaikki ovatkin olleet Suomessa vähintään pari vuotta (vrt. Haavikko & Bremer 2009, luku 3.1). Eräs mielenkiintoinen seikka tutkimustuloksissa on se, että naisten aviomiehet nousivat yhdeksi kotoutumista vaikeuttavaksi tekijäksi. Luvussa 3.2.2 kävi ilmi, että suomalainen puoliso voi estää suomen oppimista ja siten kotoutumista (Lainiala & Säävälä 2010), mutta myös omanmaalaisen miehen kotoutumista heikentävä vaikutus tuli minulle osittain yllätyksenä. Herääkin kysymys, kuinka naimisissa olevia maahanmuuttajanaisia voitaisiin tukea itsenäisempään elämään, jotta riippuvuus miehestä vähenisi.

Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli maahanmuuttajanaisten tuen ja palvelujen tarve, jotta kotoutuminen onnistuisi. Tutkimustulokset osoittavat, että naiset ovat ensinnäkin saaneet tukea ja apua varsin suppealta läheis- ja viranomaisverkostolta. Arjen haasteissa, kuten lastenhoidossa, apua on tullut lähinnä omalta mieheltä ja satunnaisesti ystävil-tä. Auttavista viranomaistahoista mainittiin vain Vantaan kaupungin maahanmuuttaja-palvelut, eli naiset eivät ainakaan itse ole kokeneet saaneensa apua yleisistä, kaikille kuntalaisille suunnatuista palveluista. Tämä saattaa johtua siitä, että naiset eivät ole juurikaan hakeneet apua näistä palveluista tai ehkä siitä, ettei maahanmuuttaja-asiakkaiden erityisiä tarpeita osata huomioida yleisissä peruspalveluissa. Joka tapauksessa haastateltujen naisten tukiverkostot vaikuttavat huolestuttavan hentorakenteisilta ottaen huomioon, kuinka haasteellisessa elämäntilanteessa he ovat.

Tärkeimmäksi palvelun tarpeekseen kaikki naiset nimesivät päivähoitopaikan saamisen lapselleen. Vaikuttaisi siis siltä, että he tiedostavat itsekin pitkään jatkuvan kotiäitiyden vaikeuttavan heidän kotoutumistaan. Naiset nimittäin pitivät lasten päivähoitoon menoa edellytyksenä muun muassa suomen kielen opiskelulle sekä muunlaiselle aktivoitumiselle. En etukäteen odottanut päivähoidon nousevan näin tärkeään rooliin haastatelluissa, mutta oli toisaalta ilahduttavaa huomata, että maahanmuuttajaäidit olivat tietoisia suomalaisesta päivähoitosta ja myös kiinnostuneita käyttämään tätä palvelua sen sijaan, että jäisivät pidemmäksi aikaa lasten kanssa kotiin.

Neljäs kysymys koski maahanmuuttajanaisten tulevaisuuden suunnitelmia ja toiveita. Jokainen naisista oli selvästi pohtinut omaa tulevaisuuttaan ja haastattelujen perusteella kaikki olivat aikeissa jäädä Suomeen ja rakentaa elämänsä täällä. Opiskeluun ja työhön

liittyvät suunnitelmat ja haaveet tulivat selkeämmin esiin kuin olin odottanut, joten oli positiivista huomata naisten halu kotoutua ja osallistua aktiivisesti suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kaikki haastatellut naiset pitivät suomen kielen oppimista ensimmäisenä askeleena kehotti työelämää. Siitä onkin hyvä aloittaa, koska kielitaito on työllistymisen kannalta yksi keskeisimmistä kynnyskysymyksistä (vrt. Alitolppa-Niitamo 2005, luku 3.2.1). Kuten tässä myös aikaisemmissa tutkimuksissa maahanmuuttajanaiset ovat korostaneet suomenkielen oppimisen tärkeyttä (Lainiala & Säävälä 2010, luku 3.2.2). Lisäksi naisten suunnitelma hankkia itselleen lisää ammatillista koulutusta tukee sekin heidän työllistymistään ja kotoutumistaan, sillä tutkimusten mukaan korkeammin koulutetut maahanmuuttajanaiset työllistyvät kouluttamattomia paremmin (Joronen 2007, luvussa 3.2.1).

Viimeisenä tutkimuskysymyksenäni oli, kuinka Osaava vanhempi -hanke on auttanut asiakkaana olevia maahanmuuttajanaisia. Naiset olivat kokeneet järjestetyt suomenkielen- ja äiti-lapsiryhmät hyödyllisiksi esimerkiksi suomen kielen oppimisen ja sosiaalisten verkostojen rakentumisen kannalta. Minulle itselleni välittyi haastatteluista kuva, että ryhmillä on naisille myös suurempi psyykinen merkitys, sillä ne vaikuttaisivat olevan tärkeä vastapaino tavalliselle, kotioloissa tapahtuvalle arkielämälle. Ne mahdollistavat naisille edes pienen hengähdystauon yksin tehtävistä kotitöistä ja lastenhoidosta, jotka tekemieni haastattelujen perusteella kuormittivat heidän jaksamistaan eniten. Seuraavaksi mietinkin, miten kotiäiteinä olevia maahanmuuttajanaisia voitaisiin tulevaisuudessa tukea vielä paremmin.

9 POHDINTA

Tässä luvussa pohdin ja esitän joitakin ehdotuksia siitä, miten tämän opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää jatkossa esimerkiksi Osaava vanhempi -hankkeessa ja Vantaan kaupungin kotoutumista edistävässä työssä ja mahdollisesti myös muissa kunnissa. Toisaalta kiinnitän huomiota myös mahdollisiin tulevaisuuden kehittämis- ja tutkimushaasteisiin. Lopuksi arvioin opinnäytetyötäni ja koko työskentelyprosessia sekä pohdin ammatillista kasvuani sen aikana.

9.1 Ehdotukset jatkotoimenpiteiksi

Oman tutkimusprosessini aikana olen ymmärtänyt, kuinka tärkeästä asiasta Vantaan kaupungin Osaava vanhempi -hankkeessa on kyse. Sen puitteissa järjestetyille ryhmätoiminnalle on nimittäin selvästi kysyntää. Olen omin silmin nähnyt, kuinka paljon osallistujia esimerkiksi äiti-lapsikerho on kerännyt. Toiminta on koettu maahanmuuttajaäitien keskuudessa hyödylliseksi ja tarpeelliseksi. Tästä syystä nämä toimintamuodot tulisi saada vakiinnutettua kaupungin palveluihin, mikä on myös hankkeen tavoitteena. Toimintaa voisi varmasti myös laajentaa, ja esimerkiksi lisätä ryhmien määrää, ja sijoittaa niitä eri puolille kaupunkia. Haasteena ovat tietenkin muun muassa taloudelliset resurssit, joten on vaikea sanoa, miten realistista toiminnan laajentaminen lähitulevaisuudessa on.

Eräs kehittämishaaste on maahanmuuttajanaisten itsenäisyyden tukeminen. Kotona olevat naiset tarvitsisivat selvästi tukea ja opastusta siinä, miten asioita hoidetaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja palvelujärjestelmässä. Tällä hetkellä monet naiset ovat riippuvaisia joko omanmaalaisesta tai suomalaisesta puolisoistaan, joka huolehtii kodin ulkopuolisista käytännönasioista. Mahdollisen avioeron seurauksena naiset jäävät aivan tyhjän päälle eivätkä osaa esimerkiksi maksaa laskuja. Voisi siis olla syytä kehittää maahanmuuttajanaيسille myös jonkinlaista käytännön taitojen opetusta, jonka voisi linkittää vaikka suomen kielen opetukseen.

Tutkimuksessani kaikki haastatellut maahanmuuttajaäidit korostivat päivähoitopaikan tärkeyttä, sillä se nähtiin muun muassa opiskelun mahdollistajana. Jos siis halutaan tehostaa ja nopeuttaa naisten kotoutumista, tulisi nähdäkseni kehittää joustavampia päivähoitoratkaisuja, jotta naisilla olisi mahdollisuus osallistua esimerkiksi suomen kielen kursseille. Osaava vanhempi -hankkeessa on jo kokeiltu mallia, jossa lapsille on järjestetty päivähoitopaikasta lastenhoitajia siksi aikaa, kun äidit opiskelevat suomea. Tällaista järjestelyä olisi syytä tulevaisuudessa laajentaa ja kehittää edelleen niin, että lapset olisi helpompi saada esimerkiksi osa-aikaiseen päivähoitoon, jotta äitien opiskelu onnistuisi vaikka muutamana päivänä viikossa. Tosiasia taitaa kuitenkin olla, kunnalliset päivähoitopalvelut ovat tällä hetkellä varsin ylikuormitettuja, joten en tiedä, miten se käytännössä onnistuisi.

Pieni mutta merkittävä asia, joka maahanmuuttajaäitien hyväksi voitaisiin tehdä, olisi tarjota heille tukea äitiyteen. Pienten lasten hoitaminen on raskasta suomalaisillekin äideille, mutta erityisen haasteellista ja psyykkisesti kuormittavaa se on vieraassa maassa. Tutkimuksessani kävi ilmi, että äidit ovat väsyneitä ja stressaantuneita yhtäältä pienten lastensa kasvattamisen ja toisaalta oman sopeutumisprosessinsa takia. Jotta he eivät uupuisi ja jaksaisivat aikanaan myös opiskella ja siirtyä työelämään, heille tulisi voida järjestää tukea. Tuki voisi olla esimerkiksi apua kodin- ja lastenhoitoon, koska naisilla ei ole juurikaan omia sosiaalisia verkostoja, kuten ystäviä ja tuttavuuksia, jotka voisivat auttaa esimerkiksi ottamalla lapset päiväksi hoitoon. Jos tällaisia palveluja on jo olemassa, niin ainakaan tämän tutkimuksen naisia tieto niistä ei ollut tavoittanut. Siinä tapauksessa tulisi tehostaa tiedottamista ja suunnata sitä myös maahanmuuttajaperheille.

9.2 Oman opinnäytetyön ja prosessin arviointi

Aloitin tämän opinnäytetyön tekemisen yli kaksi vuotta sitten, alkuvuodesta 2010 (prosessin kulku tarkemmin kuvattuna liitteessä 3). Tie alustavan aiheen rajaamisesta valmiin työn luovuttamiseen on ollut pitkä, opettavainen ja ajoittain kivikkoinen. Etsin kokonaisen vuoden ajan itselleni yhteistyötahoa työelämästä, ja kaksi ensimmäistä yritystä kariutuivat minusta riippumattomista syistä. Vasta kolmannella kerralla, Vantaan kaupungin maahanmuuttajatyön astuessa kuvaan, yhteistyö kantoi loppuun asti. Vaikka etsintä- ja suunnitteluvaihe oli vaikea, en koskaan luopunut toivosta ja päätynyt esimer-

kiksi vaihtamaan kokonaan toiseen aiheeseen. Olin vakaasti päättänyt tehdä opinnäytetyöni maahanmuuttajista, ja päätös piti loppuun asti. Jos olen jotain prosessin aikana oppinut, niin sinnikkyyttä.

Olen prosessin alusta asti pyrkinyt tekemään parhaani ja ottanut tehtävän tosissani. Tiedän, että vähempikin olisi riittänyt, mutta ei minulle. Loogisuus, järjestelmällisyys ja huolellisuus ovat sanoja, joilla kuvailisin niin raporttiani kuin koko työskentelyäni. Sen lisäksi olen laittanut tähän työhön sydämeni, koska aihe on ollut minulle tärkeä ja se on innostanut minua myös niinä hetkinä, kun usko työn valmistumiseen on ollut koetuksella. Jos motivaationi ei olisi ollut näin korkealla ja en olisi itse saanut valita tätä aihetta, en varmasti olisi panostanut opinnäytetyöhön yhtä paljon, kuin nyt olen tehnyt. Toivon, että omistautumiseni tälle työlle välittyy myös lukijalle.

Valmis opinnäytetyöni on omasta mielestäni selkeä ja looginen, mutta tähän lopputulokseen pääseminen vaati paljon työtä. Työhöni tutustumalla sellainenkin henkilö, joka ei ole aikaisemmin perehtynyt maahanmuuttajiin ja heidän kotoutumiseensa, saa laajan käsityksen aiheesta. Yhtenä tavoitteenani tälle opinnäytetyölle ja koko prosessille oli lisätä tietoa maahanmuuttajista, joten ainakin tällä tavalla se voisi toteutua. Kokonaan toinen asia on tietenkin se, että kenet tämä työ lopulta tavoittaa eli lukeeko sitä esimerkiksi kukaan Vantaan kaupungin päättäjistä tai muuten vaikutusvaltaisessa asemassa olevista henkilöistä. Näin ollen työni lopullinen vaikuttavuus jää ainakin vielä toistaiseksi arvoitukseksi. Ilokseni sain kuitenkin kuulla, että Osaava vanhempi -hankkeen työntekijät aikovat viedä edellisessä luvussa esittämiäni ehdotuksia eteenpäin, joten toivoa sopii, että tämän työn seurauksena maahanmuuttajanaisten asioihin kiinnitetään enemmän huomiota.

Koko tästä prosessista voisin todeta olevan ihme, että olen onnistunut säilyttämään työni punaisen langan läpi koko prosessin, sillä työskentelyni on tapahtunut varsin hajanaisissa pätkissä. Minulla ei ole ollut missään vaiheessa kahden viime vuoden aikana hetkeä, jolloin olisi voinut keskittyä vain opinnäytetyön tekemiseen. Olen suorittanut samaan aikaan muita opintoja, jotka ovat loppujen lopuksi liittyneet kovin vähän tämän työn aiheeseen. Välissä on saattanut olla useitakin kuukausia, jolloin en ole ehtinyt tehdä mitään tämän työn eteen. Suurin työ onkin tehty viimeisen puolen vuoden aikana. Aktiivisempi työskentelyvaihe sai alkunsa ensimmäisestä haastattelusta, jolloin oma

tutkimukseni käynnistyi toden teolla ja koko työ ikään kuin heräsi henkiin. Sitä ennen olin lähinnä lukenut ja kirjoittanut muiden tekemistä tutkimuksista. Oma tutkimustyö herätti uudenlaisen kiinnostuksen, jonka jälkeen työ edistyi ja valmistui nopealla aikataululla. Voisi sanoa, että pohjalla oli yli vuoden perehtyminen aiheeseen, jonka aikana selkiintyi muun muassa se, millaisena halusin oman opinnäytetyöni aikanaan nähdä.

Jos voisin nyt palata ajassa taaksepäin prosessin alkuun, niin en varmasti tekisi kovinkaan montaa asiaa eri tavalla. Ehkä suurin asia, jossa olisi parannettavaa, on työskentelyn aikataulutus. Lähinnä tarkoitan sitä, että varaisin nyt kalenterista pidemmän ajanjakson, jonka aikana voisin syventyä vain omaan opinnäytetyöhöni. Nyt se ei ollut muiden opintojen takia mahdollista, jolloin työskentely jäi paikoitellen varsin hajanaiseksi. Tällainen järjestely olisi mahdollisesti tarkoittanut sitä, että olisin lykännyt valmistumistani puolella vuodella eteenpäin. Tai sitten olisin vaihtoehtoisesti käyttänyt yhden kesän opinnäytetyön intensiiviseen työstämiseen. Toisaalta pidän nykyistä valintaani omalla tavallaan hyvänä, koska se mahdollisti ajatusten ja ideoiden kypsymisen sekä toistuvan etäisyyden oton työhön, minkä jälkeen sitä katsoi aina uusin silmin. Tällä tavalla en tullut yhtä sokeaksi ja kritiikittömäksi omalle työlleni, kuin mitä olisi voinut tapahtua hyvin intensiivisen työskentelyn aikana. Näin ollen olen pystynyt muokkaamaan ja parantelemaan työtäni pitkällä aikavälillä.

Muita toisin tehtäviä asioita ei oikeastaan tule mieleeni ainakaan tässä vaiheessa. Olen omasta mielestäni pyrkinyt alusta lähtien huolellisesti suunniteltuun, järjestelmälliseen ja eettiseen työskentelyyn, joten en ole jättänyt tilaa suuremmille virheille. Jos minulla olisi ollut enemmän aikaa, olisin voinut tehdä useamman haastattelun ja siten ehkä lisätä tutkimukseni painoarvoa. Alun perin tarkoitukseni olikin haastatella jopa viittä naista, mutta se ei aineiston hankinnan alkaessa tuntunut enää mielekkäältä, kun otin huomioon kaikki muut silloiset tehtävät, joille piti myös jäädä aikaa. Olisin myös voinut informoida haastateltavia hieman enemmän tutkimuksestani. Kerroin toki heille muun muassa mistä haastattelussa oli kysymys, sen vapaaehtoisuudesta ja haastateltavien henkilöllisyyden salassapidosta. Osassa haastatteluista olisi silti voinut kertoa esimerkiksi laajemmin siitä, mihin haastatteluja tultaisiin käyttämään. Opinnäytetyöni ja Osaava vanhempi -hankkeen kehittäminen tulivat mainittua, mutta maahanmuuttajanaisten asemaan vaikuttaminen laajemmassa mittakaavassa jäi sanomatta ääneen. Herää jopa kysymys, että olisiko sen mainitseminen vaikuttanut naisten antamiin vastauksiin esimerkiksi si-

ten, että he olisivat antaneet haastattelulle enemmän painoarvoa ja kokeneet tekevänsä jotain suurempaa itsensä ja muiden maahanmuuttajanaisten hyväksi. Vaikka tällaisia asioita voi aina pohtia, pidän silti omaa opinnäytetyötäni ja tutkimustani edelleen onnistuneina ottaen huomioon, että tämä on ensimmäinen suurempi projektini.

Työskentelyprosessi on opettanut minulle lukuisia asioita, joista pystyn mainitsemaan tässä vain osan. Ensinnäkin olen oppinut aiheestani, maahanmuuttajista ja heidän kotoutumisestaan, valtavasti. Erityisesti kotiäiteinä olevien maahanmuuttajanaisten maailmaan tutustuminen on ollut avartava kokemus. Luonnollisesti olen myös oppinut yhtä ja toista tutkimuksen tekemisestä, niin aineiston hankinnasta ja analysoinnista kuin raportoinnistakin. Tämä prosessi on myös opettanut työskentelemään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Koska tein opinnäytetyöni ilman paria, olen joutunut kantamaan yksin vastuun työstä ja pitämään huolen siitä, että kaikki on tullut tehtyä ajallaan. Tämä on vaatinut huolellista organisointia ja itsekuria, koska työn edistyminen on ollut omasta aktiivisuudestani ja ahkeruudestani kiinni.

En voi silti kiistää, ettei myös muilla ihmisillä olisi ollut osuuttaan tässä opinnäytetyössä. Esimerkiksi ilman Osaava vanhempi -hankkeen työntekijöitä minusta ei tulisi tänä keväänä sosionomia, sillä he mahdollistivat tämän opinnäytetyön syntymisen. Toisaalta olen samalla myös kehittänyt yhteistyötaitojani ja oppinut paljon hanketyöskentelystä, mistä on minulle varmasti hyötyä myös tulevaisuudessa. Lisäksi yhteistyö hankkeen kanssa tarjosi minulle esimerkiksi mahdollisuuden harjoitella tulkin välityksellä asiointia. Se on tulevaisuuden kannalta tärkeää, koska tulen toivottavasti työskentelemään maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa myös myöhemmin.

Lopuksi voin vain todeta, että tämä prosessi on ollut ajoittaisesta vaikeudestaan huolimatta mielenkiintoinen ja antoisa. Olen tyytyväinen työni lopputulokseen ja toivon, että siitä on hyötyä muillekin kuin vain itselleni. Siihen olen ainakin pyrkinyt, sillä olen alusta asti halunnut tehdä opinnäytetyön, joka palvelisi työelämän tarpeita sekä toisaalta auttaisi valitsemaani kohderyhmää eli asiakkaita. Uskon, että tämä tavoite on myös saavutettu.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, Anne 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Sairaanhoidtajien koulutussäätiö.
- Alitolppa-Niitamo, Anne 2005. Maahanmuuttajataustaiset perheet ja hyvinvoinnin edellytykset. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Ismo Söderling & Stina Fågel (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 37–52.
- Alitolppa-Niitamo, Anne; Söderling, Ismo & Fågel, Stina (toim.) 2005. Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto.
- Cömertler, Necmiye 2007. Integration of Turkish Immigrant Women in Finland into Finnish Society. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Ekberg-Kontula, Petra 2000. Toimettomuus tylsistää. Pääkaupunkiseudulla asuvat afrikkalaiset maahanmuuttajanaiset ja heidän näkemyksensä koulutuksesta ja työllistymisestä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2007. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 25–43.
- Haavikko, Ansa & Bremer, Lena 2009. Ulkoisesti erilaisia, sisäisesti samanlaisia. Opas mielenterveystyöhön yli kulttuurirajojen. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura.
- Henriksson, Riikka 2009. Ulkomaalaistaustainen ja vieraskielinen väestö Vantaalla 2008. Vantaa: Vantaan kaupunki.
- Hyyönen, Heli 2007. ”Koti on Suomessa, mutta kotimaa on Viro”. Suomessa asuvien virolaisäitien transnationaaliset sosiaaliset tilat. Teoksessa Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, 190–217.

- Joronen, Tuula 2007. Työmarkkinoiden monenlaiset maahanmuuttajanaiset: Haaste suomalaiselle sukupuolijärjestelmälle. Teoksessa Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki, Väestöliitto, 285–311.
- Lainiala, Lassi & Säävälä, Minna 2010. Jos äiti osaa maan kieltä, hän on kuin kotonaan. Mitä helsinkiläiset pienten lasten maahanmuuttajavanhemmat ajattelevat kieliopinnoista? Helsinki: Helsingin opetusvirasto.
- Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386. Viitattu 1.2.2012.
<http://www.finlex.fi>.
- Liebkind, Karmela; Mannila, Simo; Jasinskaja-Lahti, Inga; Jaakkola, Magdalena; Kyn-täjä, Eve & Reuter, Anni 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gau-deamus.
- Martikainen, Tuomas & Gola, Lalita 2007. Intian niemimaalta muuttaneiden naisten käsityksiä perheestä ja sukupuolirooleista. Teoksessa Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, 88–104.
- Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja (toim.) 2007. Maahanmuuttajanaiset: Kotou-tuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto.
- Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja 2007. Maahanmuuttajanaiset: Käsitteet, tut-kimus ja haasteet. Teoksessa Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Vä-estöliitto, 15–37.
- Novitsky, Anita 2005. Maa vaihtuu - roolit muuttuvat. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Ismo Söderling & Stina Fågel (toim.) Olemme muuttaneet. Nä-kökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 72–83.
- Novotny, Vit (toim.) 2012. Opening the Door? Immigration and Integration in the Eu-ropean Union. Bryssel: Centre for European Studies.
- Novotny, Vit 2012. Synthesis. Teoksessa Vit Novotny (toim.) Opening the Door? Im-migration and Integration in the European Union. Bryssel: Centre for Eu-ropean Studies, 501–526.
- Opetushallitus 2007. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus. Suositus opetus-suunnitelmaksi. Helsinki: Opetushallitus.

Osaava vanhempi 2010. Hankesuunnitelma.

Osallisena Suomessa 2010. Kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Verkkojulkaisuna:
[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/b08dc633a4e5808cc225782a002c427b/\\$file/osallisena%20suomessa%20kehitt%C3%A4missuunnitelma.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/b08dc633a4e5808cc225782a002c427b/$file/osallisena%20suomessa%20kehitt%C3%A4missuunnitelma.pdf).

Perhoniemi, Riku & Jasinskaja-Lahti, Inga 2006. Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla. Seurantatutkimus vuosilta 1997–2004. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Rojas Mullor, Mauricio 2012. Spain: Time of Reckoning after the Immigration Boom. Teoksessa Vit Novotny (toim.) Opening the Door? Immigration and Integration in the European Union. Bryssel: Centre for European Studies, 25–54.

Schubert, Carla 2007. Monikulttuurisuus mielenterveystyössä. Helsinki: Edita.

Tiilikainen, Marja 2007. Somaliäidit ja transnationaalinen perhe. Teoksessa Tuomas Martikainen & Marja Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, 266–284.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta 26.5.2011/570. Viitattu 1.2.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110570>.

Vantaan kaupunki 2011. Vantaan väestö 2010/2011. Verkkojulkaisuna osoitteessa:
http://www.vantaa.fi/tietoa_vantaasta/tilastot_ja_tutkimukset/julkaisut.

LIITE 1: TEEMAHAASTATTELURUNKO

TAUSTATIEDOT

Entinen kotimaa ja Suomeen tulo	Koulutus- ja työhistoria	Kielitaito
- mistä, miksi Suomeen? - milloin, miten, kenen kanssa?	- onko opiskellut, missä/ mitä? - ammatti? - työhistoria?	- suomi/ ruotsi (suullinen/ kirjallinen)? - muu? - luku-/kirjoitustaito?

TÄMÄNHETKINEN ELÄMÄNTILANNE

Perhe	Muut sosiaaliset suhteet	Asuminen	Arkielämä
- naimisissa? - lapset?	- sukulaisia Suomessa? - ystävät?	- kauanko Vantaalla? - miten, kenen kans- sa?	- tavallinen arkipäivä, mitä tekee? - harrastukset? - arkiasioiden hoito (kauppa, pankki ym.)? - tietokoneen käyttö?

TUEN JA PALVELUJEN TARVE

Haasteet Suomessa elämisessä	Suomessa elämistä tukevat asiat/palvelut
- mitkä asiat vaikeita, mihin tarvitsee apua?	- mikä/kuka auttaa elämään Suomessa? - mitä apua saanut (läheiset/ viranomaiset)? - minkälaista apua vielä toivoisi? - mikä helpottaisi elämää Suomessa/ Vantaalla?

TULEVAISUUS

Suunnitelmat ja toiveet
- mitä aikoo/ haluaa tehdä esim. vuoden päästä? - kouluun, töihin? - millaista toivoo elämän olevan? - miten saavuttaa haluamansa? mitä tekee itse, entä muut? - mitä tukea tarvitsee tähän?

OSAAVA VANHEMPI -HANKE

Ryhmät
- mitä mieltä on? - miten ovat auttaneet? - mitä vielä toivoisi ryhmiltä?

LIITE 2: ESIMERKKI AINEISTON ANALYYSISTÄ

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
”On kova ikävä ja sitten kun ei olla koskaan oltu niin pitkään erossa.”	Ikävä perhettä	Sosiaalisiin suhteisiin liittyvät haasteet	Kotoutumisen haasteet
”Mieheni hoitaa kaikki asiat, sen takia mä en osaa. Mä osaan niin yksinkertaisia asioita. Hän auttaa ja tulkkaa minun puolestani.”	Riippuvuus miehestä	Sosiaalisiin suhteisiin liittyvät haasteet	Kotoutumisen haasteet

Esimerkki on luotu Tuomea ja Sarajärveä (2002, 110–115) mukailleen.

LIITE 3: OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KULKU

Vuosi 2010	Alustava aiheen valinta, teoriaan tutustuminen ja yhteistyökumppanin etsiminen
Kevät 2011	Yhteistyökumppaniksi Vantaan kaupungin Osaava vanhempi-hanke, aiheen rajausta ja tutkimussuunnitelma
Kesä 2011	Tutkimuslupa Vantaan kaupungilta, teoriaan tutustuminen ja raportin kirjoittaminen
Syysy-talvi 2011–2012	Aineiston hankinta ja raportin kirjoittaminen
Kevät 2012	Aineiston analysointi, raportin kirjoittaminen ja viimeistely, valmiin työn esittäminen ja julkaisu